

24 november 2020

COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs meting 3: Hoe hebben scholen en instellingen het onderwijs vormgegeven in de periode vanaf de zomervakantie tot aan begin oktober 2020?

Het onderzoek

De inspectie heeft wederom landelijk in beeld gebracht hoe besturen, scholen en instellingen tijdens de COVID-19-crisis het onderwijs hebben vormgegeven. Dit gebeurde door te (beeld)bellen met besturen en met scholen en instellingen uit alle sectoren (po, vo, so, mbo en ho). Het onderzoek is een vervolg op de uitkomsten van eerdere monitors. De eerste monitor werd uitgevoerd in april 2020 (gepubliceerd op 13 mei). De focus lag toen op het opstarten van het afstandsonderwijs. De tweede monitor vond plaats vlak voor de zomervakantie en richtte zich op de (gedeeltelijke) herstart van het onderwijs (gepubliceerd op 2 september 2020). De derde meting, waarover we hier rapporteren, vond begin oktober plaats en brengt de ontwikkelingen in het onderwijs in beeld sinds de zomervakantie. In het voorjaar van 2021 zullen we over deze COVID-19-monitors ook rapporteren in de jaarlijkse Staat van het Onderwijs.

Samenvatting voortgezet speciaal onderwijs

Tussen 28 september en 19 oktober 2020 hebben inspecteurs en analisten voor de derde keer telefonische interviews bij schoolleiders afgenomen in het kader van de COVID-19-monitor. Dit gebeurde op basis van een representatieve steekproef van 50 scholen voor voortgezet speciaal onderwijs. Van deze scholen brachten we de onderwijssituatie in kaart over de periode vanaf de zomervakantie. De steekproef van de derde meting komt volledig overeen met de steekproef van de tweede meting waarover we op 2 september 2020 op onze website publiceerden. De steekproef komt grotendeels (92%) overeen met die van de eerste meting die tussen 13 en 22 april 2020 plaatsvond en waarover we op 13 mei 2020 op onze website publiceerden. Parallel aan de interviews met schoolleiders bezochten inspecteurs vijf scholen en spraken daar met leraren en leerlingen om hun ervaringen te horen. Waar van toepassing hebben we dit als kleuring van het onderzoek in de tekst opgenomen.

De hoofdbevindingen op een rij:

Verworvenheden

- In het afgelopen schooljaar zetten de scholen vanwege de COVID-19 omstandigheden nieuwe digitale of andere toepassingen in. De meeste scholen (86%) gaven aan (een deel van) deze toepassingen dit schooljaar breder in te zetten. Het gaat dan bijvoorbeeld om videobellen met het team, waardoor overleggen effectiever of efficiënter kunnen plaatsvinden. Ook waren er scholen die structureel intensiever (digitaal) contact met ouders blijven houden. Leraren zeiden te merken dat ouders, nu zij intensiever bij het onderwijs betrokken zijn, zich meer bewust zijn van hoe hun kinderen leren en hoe zij hen daarbij kunnen ondersteunen. En waar veel ouders

voorheen niet naar een ouderavond op school konden komen, sluiten ze nu wel aan bij een digitale bijeenkomst.

- Het contact met individuele leerlingen was volgens sommige leraren eveneens geïntensiveerd. Er vonden online gesprekken met leerlingen plaats, die voor de leerling in de thuissituatie vaak beter en rustiger verliepen dan de gesprekken in de hectiek van de school.
- Leraren merkten op dat een deel van de leerlingen digitaal vaardiger bleek te zijn dan zij voorheen hadden ingeschat. Ook zeiden ze meer gebruik te maken van instructievideo's en online lessen, onder andere voor leerlingen die vanwege lichamelijke of psychische oorzaken even niet naar school kunnen komen, maar nog wel in staat zijn op afstand de les te volgen. Of ze zetten het online aanbod in voor leerlingen die baat hebben bij een prikkelarmere digitale leeromgeving en/of zo gemakkelijker zelfstandig kunnen werken. Op een school waar het aantal computers voor de COVID-19-crisis nog zeer beperkt was, had nu iedere leerling een laptop tot zijn beschikking.
- Enkele leraren zeiden blij te zijn met de beslissing om leerlingen bij de start van de dag zonder hun ouders de school te laten binnenkomen. Hierdoor was de rust in de school en de aandacht voor de kinderen toegenomen. Bovendien bevorderde het de zelfredzaamheid van sommige leerlingen.

Personele knelpunten

- Een meerderheid van de scholen gaf aan in de periode na de zomervakantie een COVID-19 gerelateerd tekort te hebben aan leraren, assistenten en ondersteuners. Vaak waren er dan ook onvoldoende (bevoegde) vervangers beschikbaar.
- Ruim negen op de tien scholen (92%) hadden sinds de zomervakantie te kampen met leraren die tijdelijk thuis zaten in afwachting van een COVID-19-test(uitslag). Ook kwam het geregeld voor dat leraren thuis in quarantaine zaten vanwege de fysieke kwetsbaarheid of besmetting van hun huisgenoten, de eigen fysieke kwetsbaarheid of omdat ze zelf met het virus besmet waren. Doorgaans werden lessen opgevangen door collega's, soms werden de betreffende groepen leerlingen verdeeld over andere groepen. Er was geen sprake van schoolsluiting, maar bijna vier op de tien scholen (39%) was wel genoodzaakt groepen leerlingen één of enkele dagen naar huis te sturen, veelal om organisatorische redenen en geregeld op eigen initiatief om het risico op verdere besmetting te voorkomen. Bij het (gedeeltelijk) stopzetten van het onderwijs kregen de leerlingen vaak een combinatie van fysiek en afstandsonderwijs (48%), of enkel afstandsonderwijs (32%), maar geregeld ook (tijdelijk) geen enkele vorm van onderwijs (20%). Bij het afstandsonderwijs kon in de meeste gevallen een beroep worden gedaan op de thuiszittende leraren (55%; bij nog eens 36% indien de situatie dat toeliet).
- Op het moment van bevraging troffen twee op de drie scholen (64%) maatregelen omdat er leraren om COVID-19-gerelateerde redenen thuis waren. Een op de zes scholen had op dat moment groepen leerlingen naar huis gestuurd (16%). Scholen gaven aan erop toe te zien dat niet steeds dezelfde groepen leerlingen door de maatregelen getroffen werden. Leraren benadrukten dat het veel inzet kost van

directie en teamleden om met elkaar de personele bezetting op orde te houden. Parttimers werken bijvoorbeeld meer en op andere dan hun gebruikelijke dagen.

Knelpunten in de verzorging van het onderwijs en de instroom van nieuwe leerlingen

- In het verlengde van de genoemde personele knelpunten zagen veel scholen de moeilijke inzetbaarheid van leraren (62%), onderwijsassistenten of lerarenondersteuners (38%) als een knelpunt in de verzorging van het onderwijs. Bovendien vonden verschillende scholen het lastig om de 1,5 meter afstand tussen volwassenen en tussen volwassenen en leerlingen te realiseren. Leraren die onderwijs geven aan leerlingen die vanwege hun beperking fysieke verzorging en/of intensieve ondersteuning en nabijheid nodig hebben, zeiden dat het onmogelijk is de 1,5 meter afstand te bewaren. Een bijzondere groep vormen de blinde en slechtziende leerlingen die om grip te krijgen op hun omgeving moeten kunnen voelen en aanraken of soms dicht tegen iemand of iets moeten kunnen aanstaan. Een leerling zei dat hij nu extra goed probeerde te luisteren en dat zijn blindenstok van pas kwam om de afstand te bepalen.
- Bij ruim zes op de tien scholen waren er knelpunten bij de instroom van nieuwe leerlingen als gevolg van de COVID-19 situatie. Deze scholen moesten vaak de introductie voor ouders en leerlingen anders vormgeven: geen sfeer proeven met een bezoek onder schooltijd, maar bijvoorbeeld een digitale rondleiding door de school of een bezoek na schooltijd in een vrijwel leeg schoolgebouw. Ook konden intakes soms niet doorgaan. Daarnaast stroomden bij sommige scholen bij de start van het nieuwe schooljaar leerlingen uit het regulier onderwijs in die onder normale omstandigheden al in het vorige schooljaar de overstap naar het voortgezet speciaal onderwijs gemaakt hadden.

(Inrichting van) het onderwijsaanbod

- Negen op de tien scholen gaven aan voor alle leerlingen weer het reguliere onderwijsprogramma te volgen, zowel wat betreft de cognitieve als de sociale en emotionele onderwijsinhoud. Sommige scholen kozen er voor de lessen op een aangepaste manier door te laten gaan, bijvoorbeeld met kleinere groepen bij de praktijkvakken om een veilige afstand te kunnen waarborgen. Leerlingen zeiden dat zwem- en gymlessen geregeld niet doorgingen.
- Vier op de tien scholen (38%) gaven aan dat enkele leerlingen nog (gedeeltelijk) afstandsonderwijs kregen. Geregeld hielden ouders hun kinderen thuis omdat zij twijfelden of de school de veiligheid van hun kind kon waarborgen en/of omdat het kind qua gezondheid zelf tot een risicogroep behoorde. Soms was er sprake van fysieke kwetsbaarheid van een huisgenoot, soms was de reden niet gerelateerd aan COVID-19. In de uitzonderlijke gevallen dat leerlingen helemaal geen onderwijs kregen, was er volgens de scholen geen relatie met COVID-19. Vaak betrof het dan leerlingen die al in een traject zaten met de jeugdhulpverlening. Bij deze leerlingen was de leerplichtambtenaar betrokken.
- De leerlingen zeiden unaniem dat ze blij waren weer gewoon naar school te kunnen gaan, omdat ze dan hun vrienden en hun klasgenoten weer konden ontmoeten. De sociale contacten en de vaste structuur van het lesprogramma hadden ze gemist. Ook

merkten sommige leerlingen op dat het op school gemakkelijker is om hulp bij het schoolwerk te krijgen dan via online onderwijs.

Stages

- Het merendeel van de scholen zei dat de meeste, zo niet alle leerlingen inmiddels weer stages volgden. Maar toch gaf nog altijd een op de vijf scholen aan dat slechts enkele leerlingen stage konden lopen. De keuzemogelijkheden waren in sommige regio's beperkter dan normaal, onder andere voor leerlingen die graag in de verzorging en schoonmaak stage lopen. Als alternatief boden scholen vaak vervangende opdrachten of interne stages aan en sommige stages, zoals in de horeca, werden uitgesteld. Scholen gaven ook aan dat groepsstages om op locatie te kunnen leren vaak niet konden doorgaan. Een belangrijk onderdeel van de praktijkvorming, die normaal gesproken zorgvuldig in fases wordt opgebouwd, loopt hierdoor vertraging op.
- Sommige leraren benadrukten dat een tekort aan stages en alternatieven voor stages ook van invloed is op het klassenmanagement op school. Er waren daardoor meer leerlingen op school aanwezig, waardoor roosters en groepssamenstellingen knelden. Het maatwerksysteem, waarbij een deel van de leerlingen les krijgt op school, terwijl het andere deel stage loopt, raakte verstoord. Bovendien zijn stageleerlingen 'doeners', die lastig voor een uitbreiding van het theoretisch aanbod te motiveren zijn.

Zicht op ontwikkeling

- Acht op de tien scholen brachten vlak voor de zomervakantie of bij de start van het nieuwe schooljaar de ontwikkeling van de leerlingen in kaart. In de regel gebeurde dit voor alle leerlingen, veelal door toetsen af te nemen, leerlijnen te scoren en ontwikkelingsperspectieven te evalueren. Alle scholen die de ontwikkeling vaststelden, zeiden dat er leerlingen waren die zich niet conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelden; een op de vier scholen gaf aan dat dit de meeste dan wel alle leerlingen betrof. Scholen hadden het dan over achterstand bij vakgebieden, maar vooral ook bij praktijkvakken en stagetrajecten. Alle scholen zeiden de cognitieve en de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen inmiddels weer op de gebruikelijke wijze te volgen.
- Scholen noemden diverse acties die zij inzetten om eventuele achterstanden in de ontwikkeling in te halen. Vaak kozen ze ervoor specifieke interventies bij individuele leerlingen te plegen, maatwerktrajecten in te zetten, extra leerstof aan te bieden of te differentiëren in het aanbod afgestemd op de situatie van de groep. Ruim een kwart van de scholen meldde een aanvraag te hebben gedaan voor de subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's voor onderwijs 2020/2021.

Examens

- De meeste scholen gaven aan dat de examenresultaten van het afgelopen schooljaar vergelijkbaar waren met het jaar ervoor. De intensieve aandacht voor examenleerlingen in de periode van afstandsonderwijs heeft volgens hen daaraan bijgedragen. Voor een deel van de staatsexamenkandidaten geldt dat zij nog gebruik

maken van de extra (vierde) mogelijkheid om in november te herkansen, waardoor hun traject op het vso verlengd is.

- Veel leraren vonden het jammer dat de gebruikelijke diploma-uitreiking en het eindexamenfeest niet konden doorgaan. Een hoogtepunt voor iedere leerling, maar zeker voor een leerling met een beperking. Er waren tal van creatief bedachte alternatieven, maar het samen vieren werd alom gemist.

Veiligheidsbeleving leerlingen

- Ongeveer de helft van de scholen (48%) gaf aan de actuele veiligheidsbeleving van de leerlingen in kaart te hebben gebracht, vaak door afname de veiligheidsmonitor en/of door gesprekken met leerlingen te voeren en geregeld door eigen observaties. Ruim acht op de tien scholen zeiden acties te ondernemen om de veiligheidsbeleving van leerlingen te verbeteren. Veelgenoemde acties waren het vaker voeren van gesprekken met individuele leerlingen of de gehele groep. Ook werd soms externe hulp ingeschakeld. Leraren op scholen die samenwerken met jeugdhulp partners noemden de afstemming over RIVM-maatregelen als aandachtspunt. Leerlingen die op een woongroep zitten, zeiden blij te zijn met de duidelijke regels op school, die ze op de groep nogal eens misten.

Evaluatie onderwijs

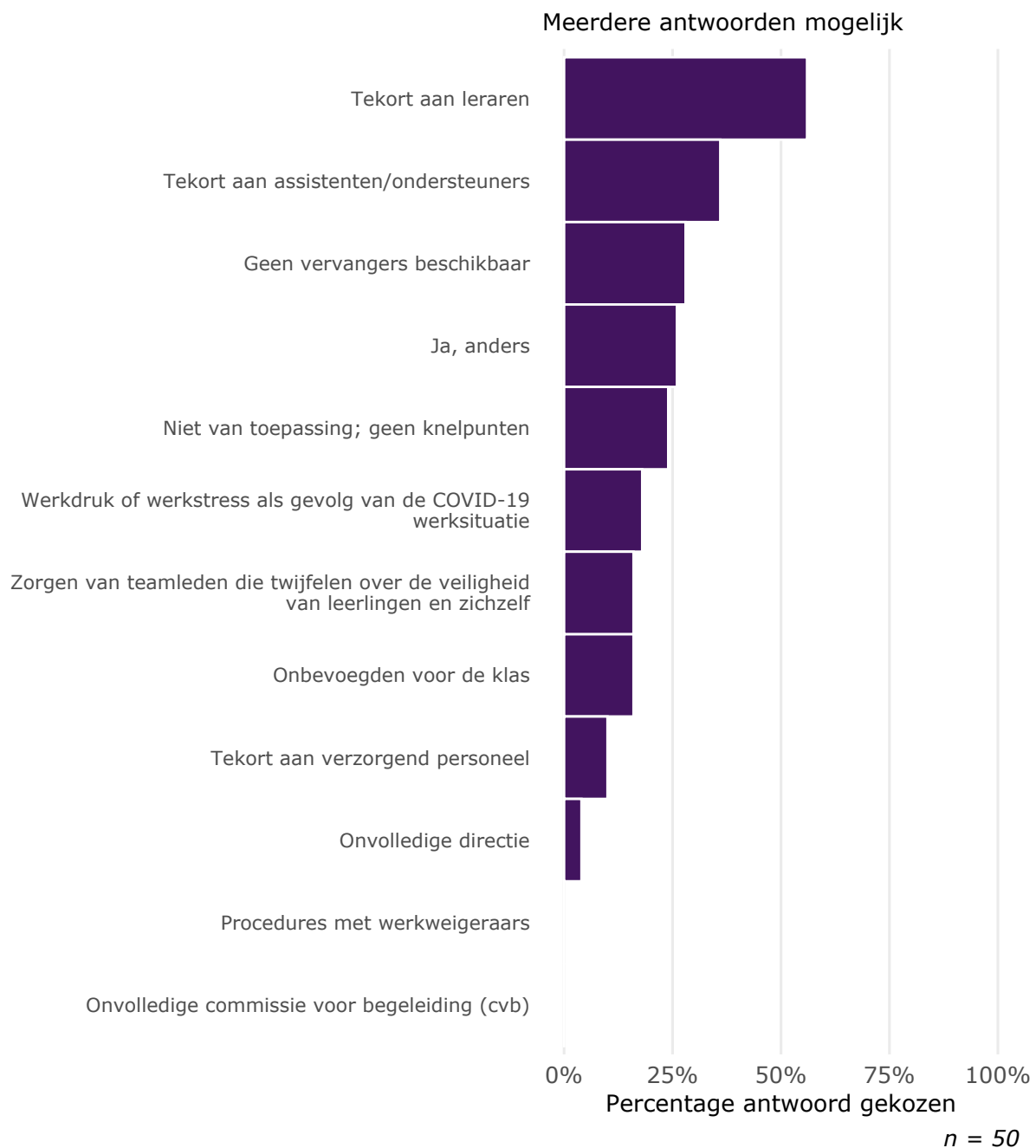
- Vrijwel alle scholen (96%) gaven aan het onderwijs zoals verzorgd in de COVID-19-periode te hebben geëvalueerd. Dit gebeurde doorgaans middels team- of MR-besprekingen. Daarnaast kozen scholen geregeld voor het uitzetten van vragenlijsten onder ouders, en soms ook onder leerlingen en personeel. Leraren gaven aan de afgelopen maanden veel tussentijds met elkaar geëvalueerd te hebben over het onderwijsaanbod en de inrichting daarvan om samen na te gaan wat wel en niet werkt voor doelgroep. Op een school voor blinden en slechtzienden had een groepje leerlingen een leuke podcast gemaakt van interviews over de COVID-19-situatie die ze gevoerd hadden met een medeleerling, een ouder en een leraar.
- Bij twee op de drie scholen leidden de evaluaties tot verbeter- of ontwikkelacties voor de (meer)jaarplannen voor de school. Vaak waren die acties erop gericht om het onderwijs verder te digitaliseren, maar bijvoorbeeld ook om een back-up plan te hebben voor een eventuele nieuwe periode van (gedeeltelijk) afstandsonderwijs.

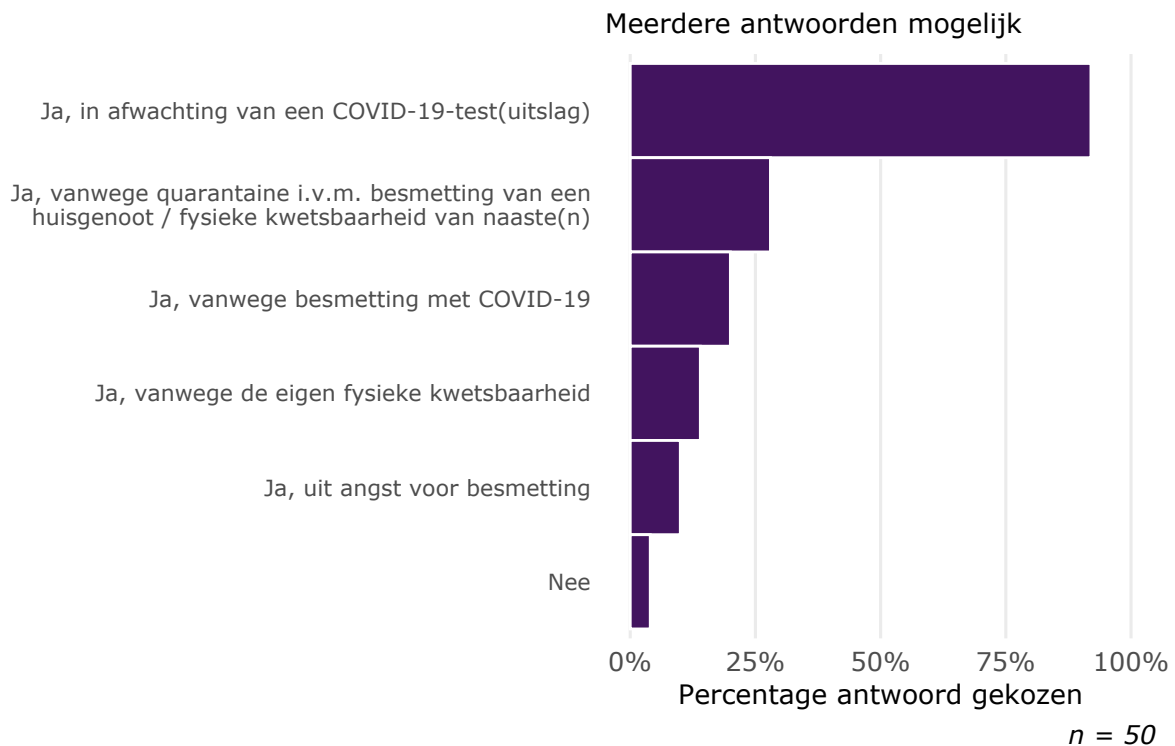
Overzicht van de data in grafiekvorm

De volgende pagina's tonen de onderzoeksresultaten in grafiekvorm. Onder elke grafiek noemen we het aantal respondenten dat antwoord gaf op de bijbehorende vraag. De getoonde percentages per antwoordoptie reflecteren het aantal respondenten dat het betreffende antwoord gaf ten opzichte van het aantal respondenten dat de vraag beantwoordde. Wilt u de exacte onderliggende cijfers weten? Of ervaart u problemen met de digitale toegankelijkheid van de informatie? Neem dan contact op via het [contactformulier](#).

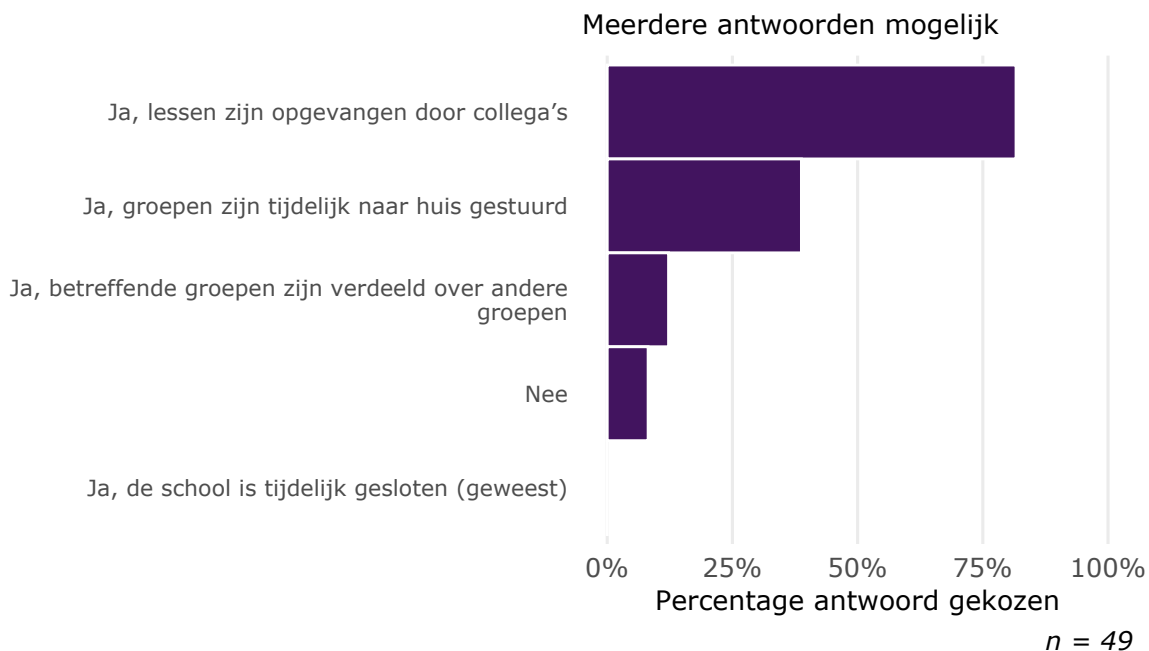
Personeel

Heeft de school sinds de opstart van het nieuwe schooljaar personele knelpunten ervaren?

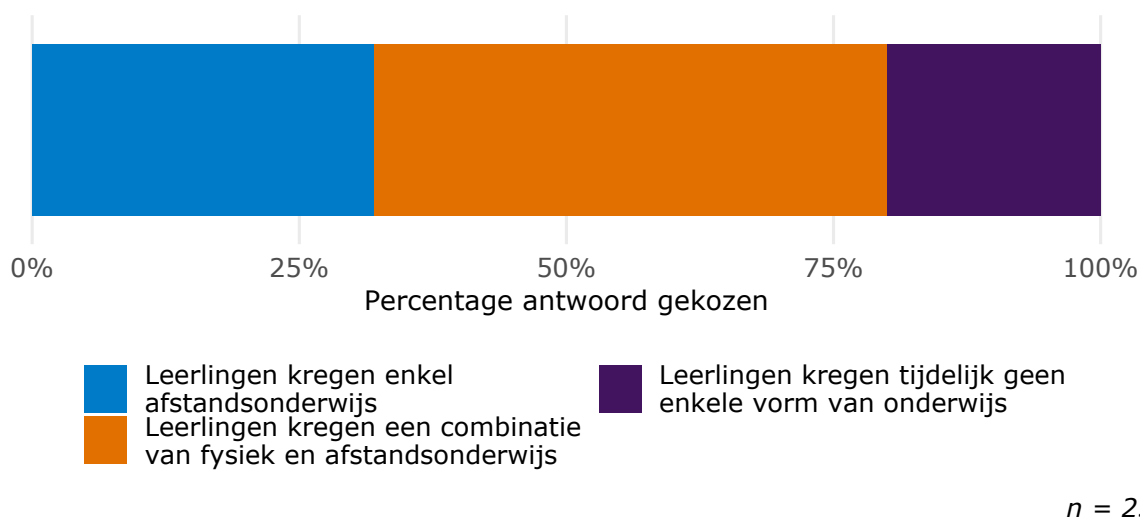

Heeft de school sinds de zomervakantie de situatie meegemaakt dat (voor zover bekend) docenten thuis waren om COVID-19-gerelateerde redenen?

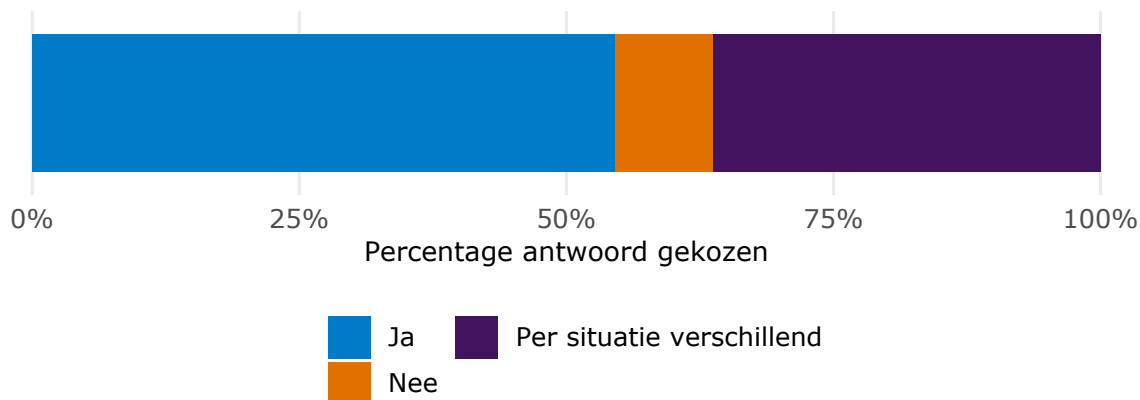
Zo ja, zijn er maatregelen getroffen omdat er docenten afwezig waren vanwege COVID-19-gerelateerde redenen?

Bij dergelijke maatregelen, hoe vond het onderwijs doorgang?

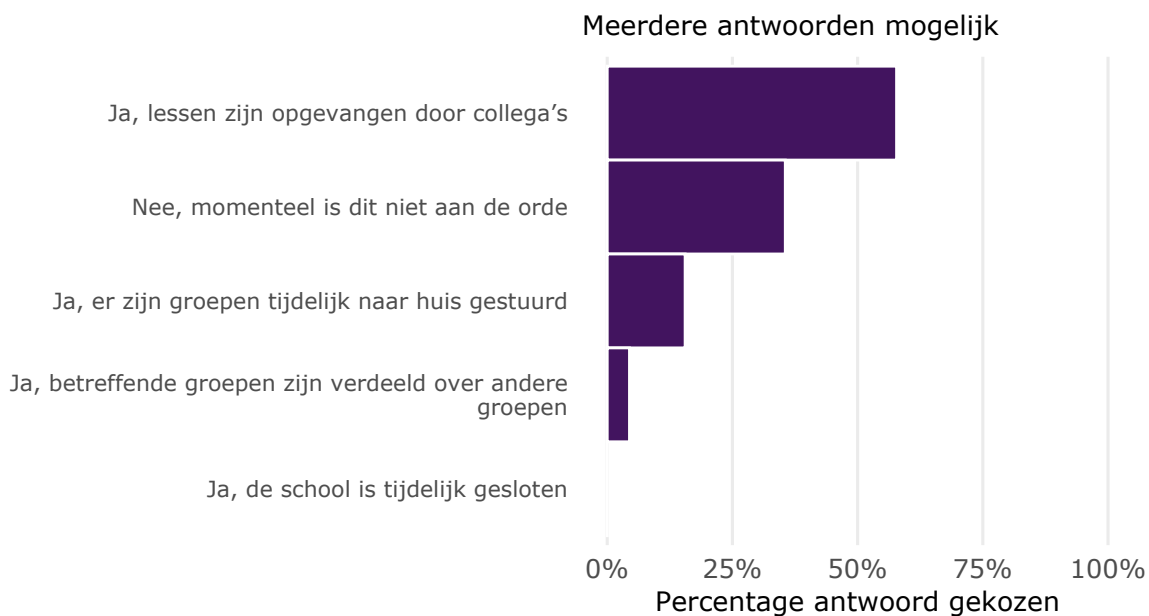

Bij dergelijke maatregelen, waren thuiszittende docenten betrokken bij het (gedeeltelijke) afstandsonderwijs?

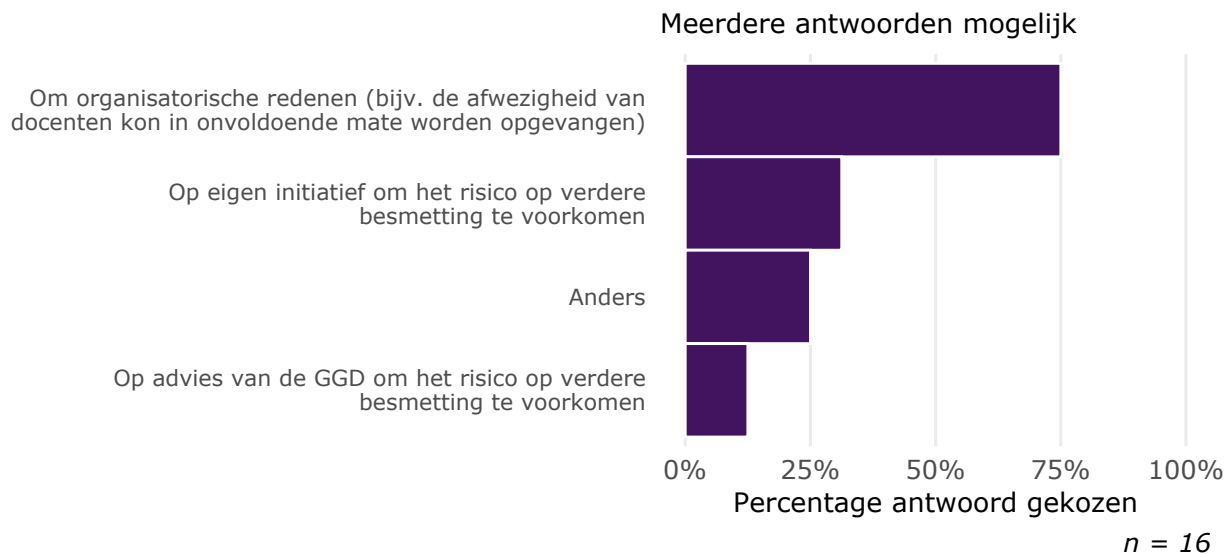

n = 22

Treft de school op dit moment maatregelen omdat er docenten thuis zijn vanwege COVID-19-gerelateerde redenen?

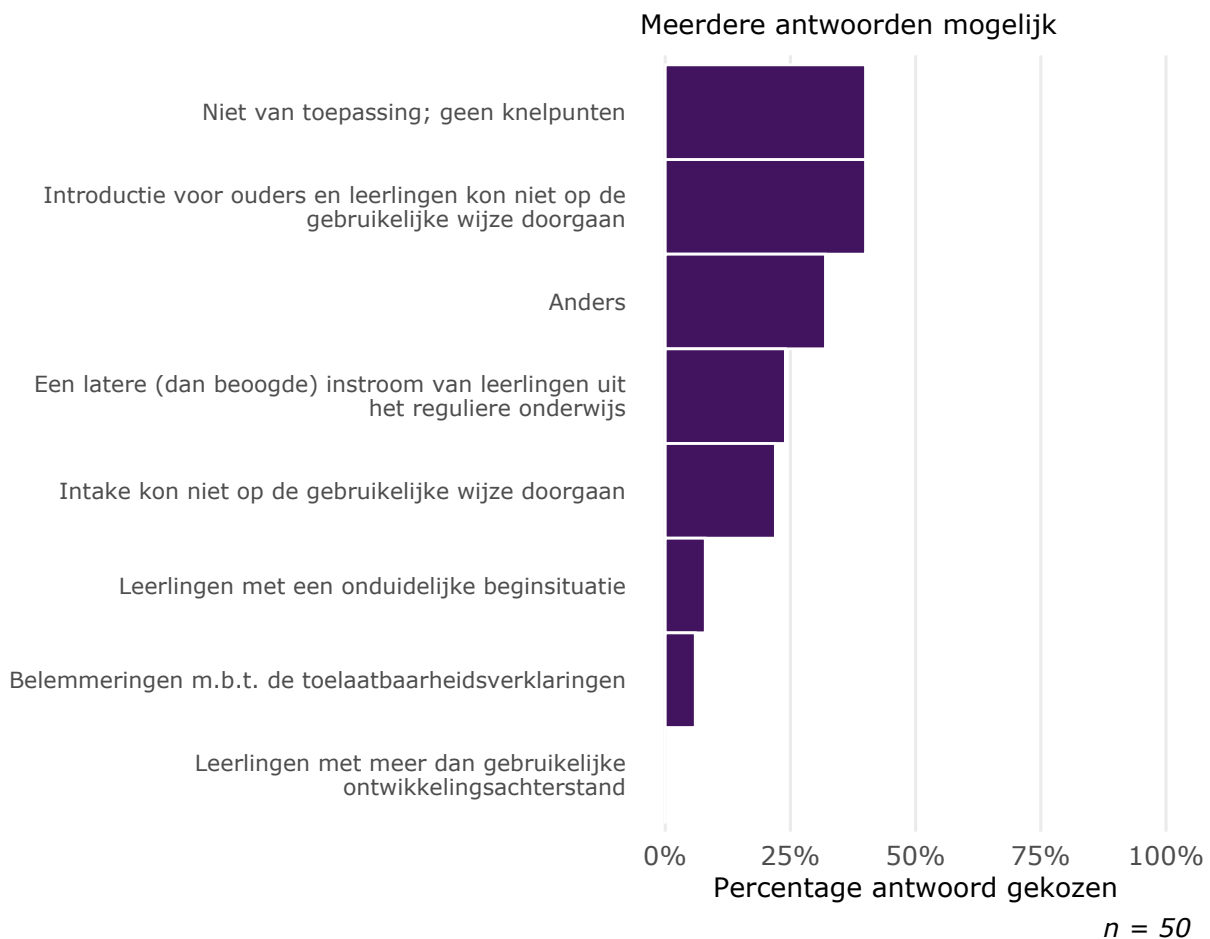

n = 45

Indien groepen tijdelijk naar huis werden gestuurd of de school tijdelijk sloot, waarom werd deze maatregel dan getroffen?

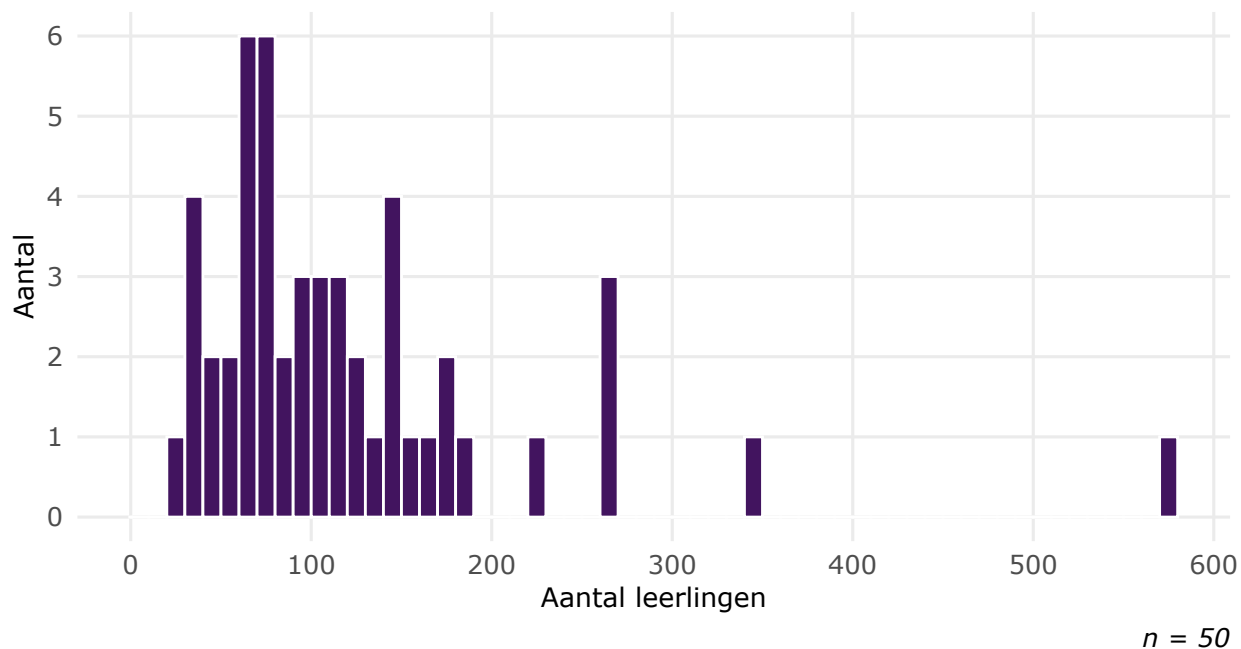
Instroom

Waren er bij de instroom van nieuwe leerlingen knelpunten als gevolg van de COVID-19-crisis?

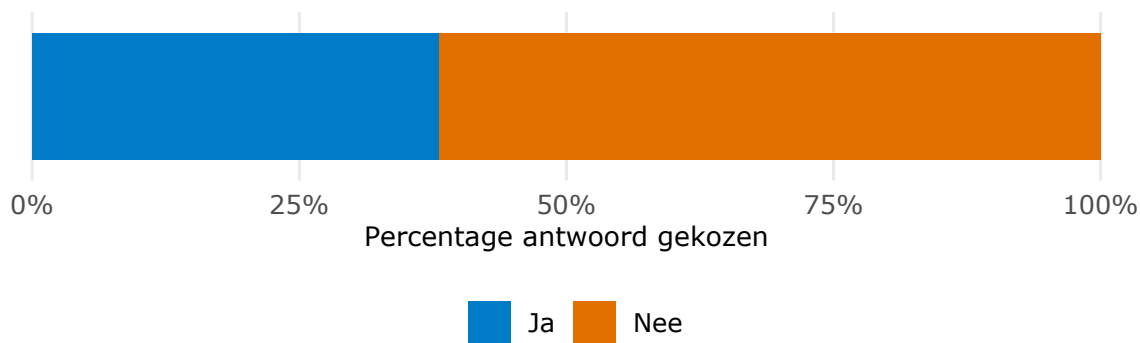

Huidige inrichting van het onderwijs

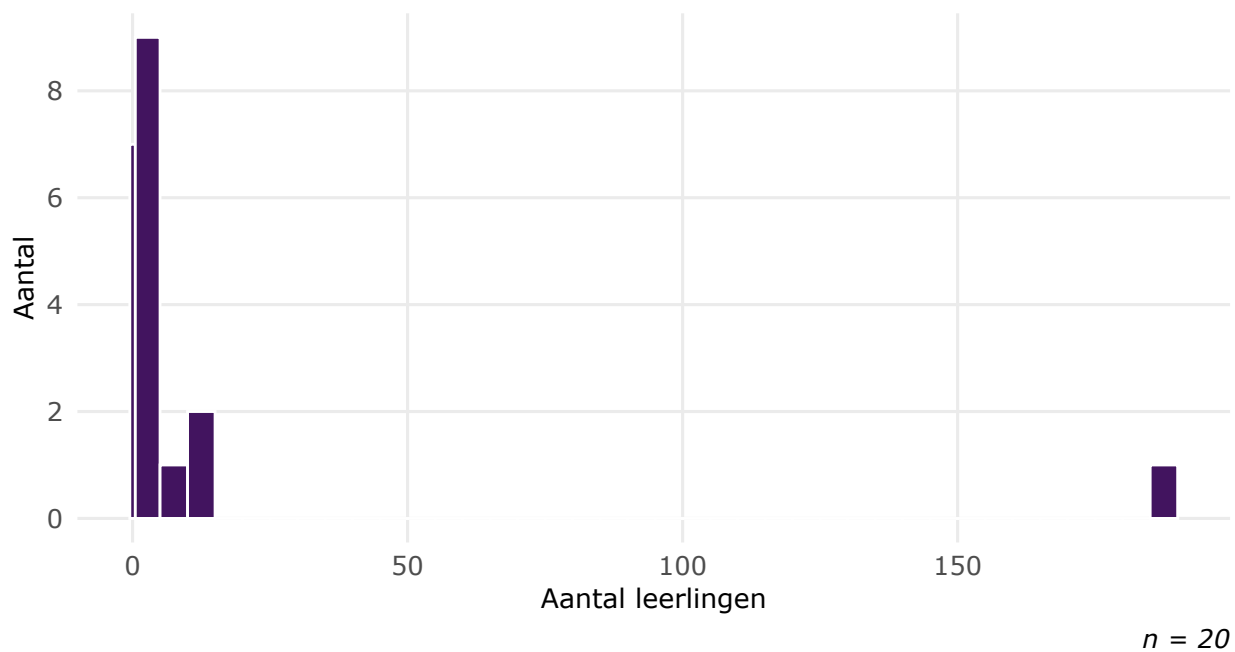
Hoeveel leerlingen staan op dit moment op de school ingeschreven?

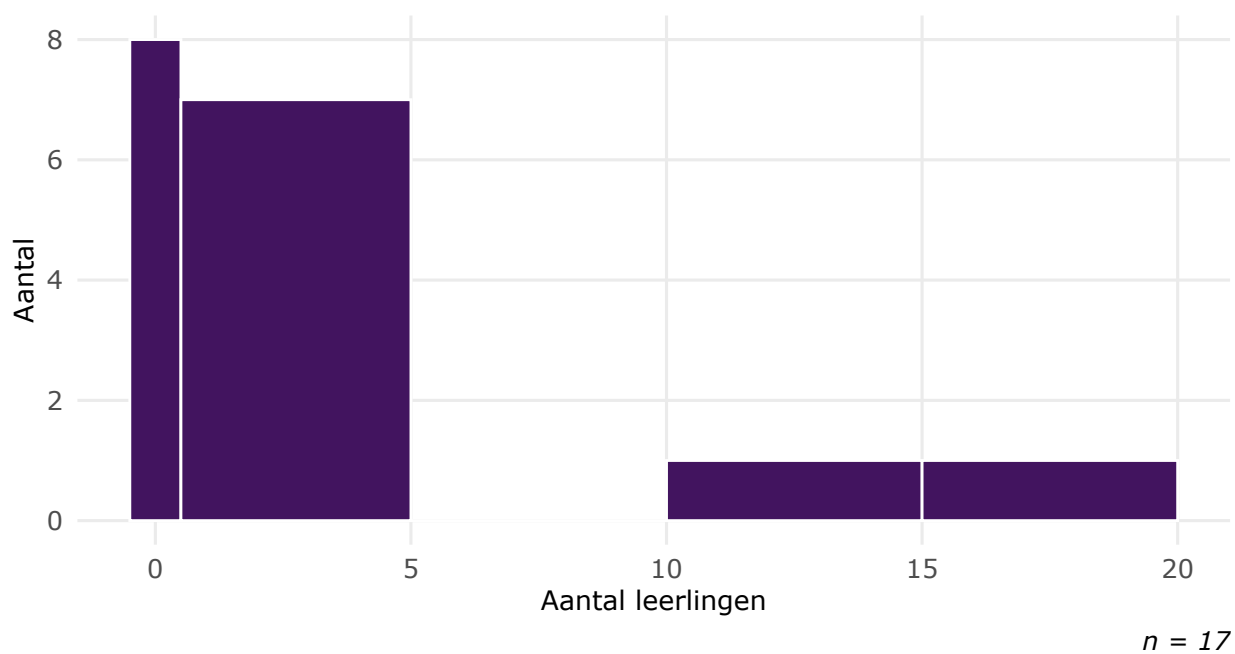
Zijn er op dit moment nog leerlingen die geheel of gedeeltelijk afstandsonderwijs krijgen?

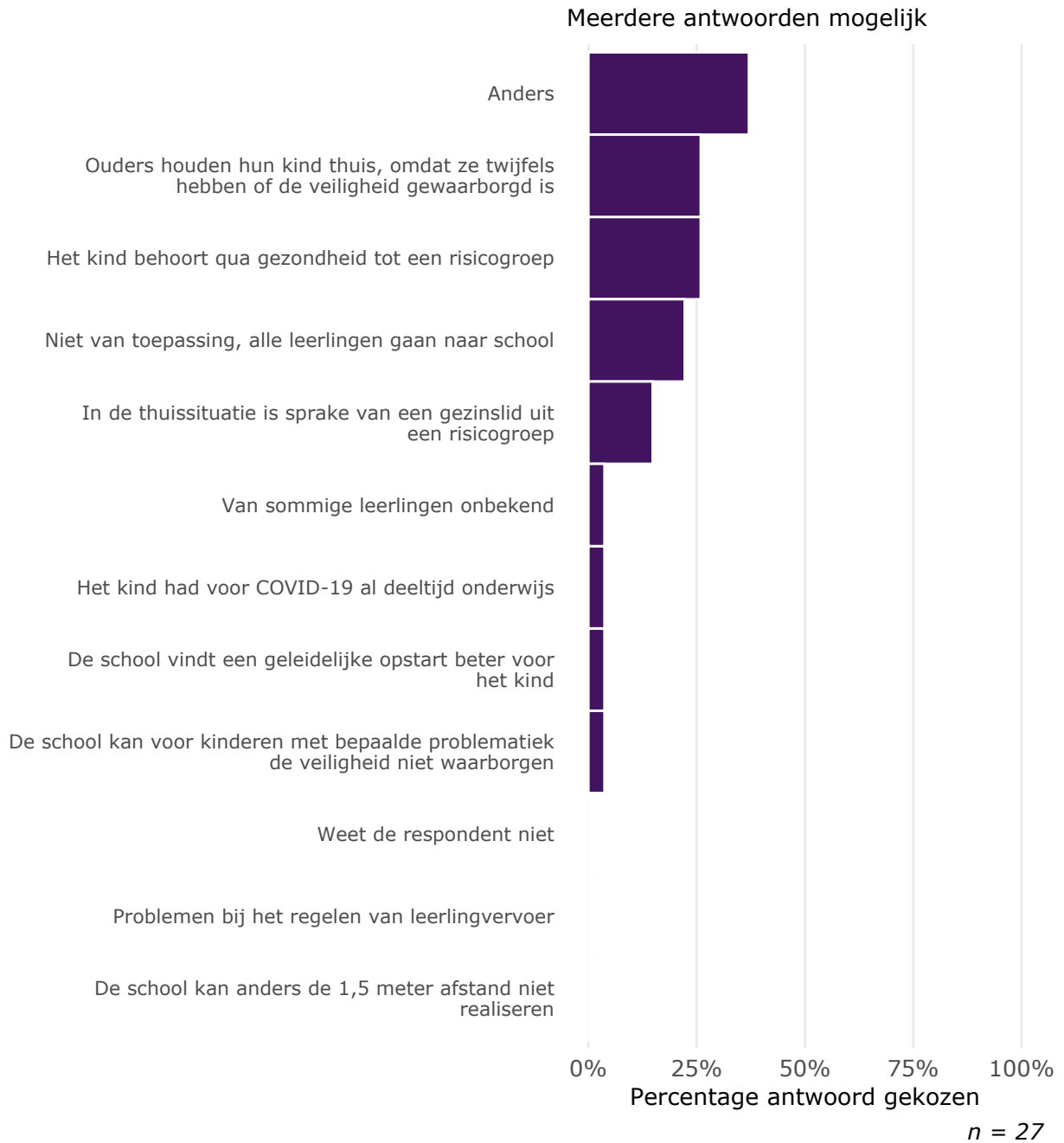
Hoeveel leerlingen hebben op dit moment nog geheel afstandsonderwijs?

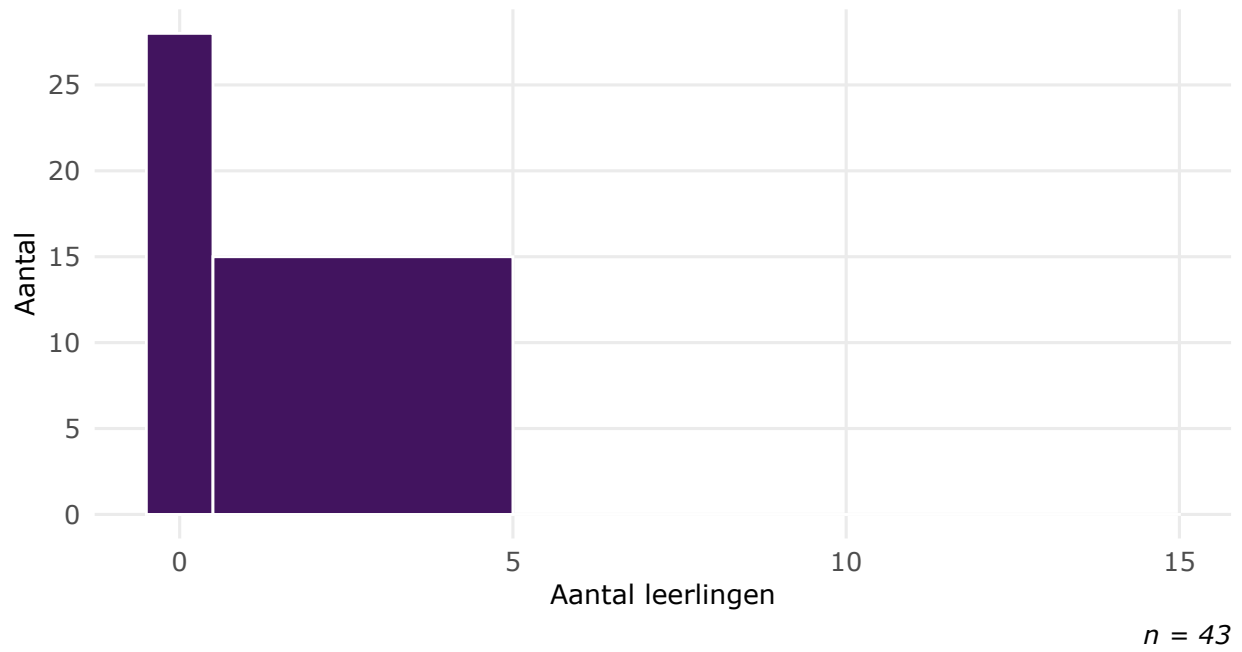
Hoeveel leerlingen hebben op dit moment nog gedeeltelijk afstandsonderwijs?

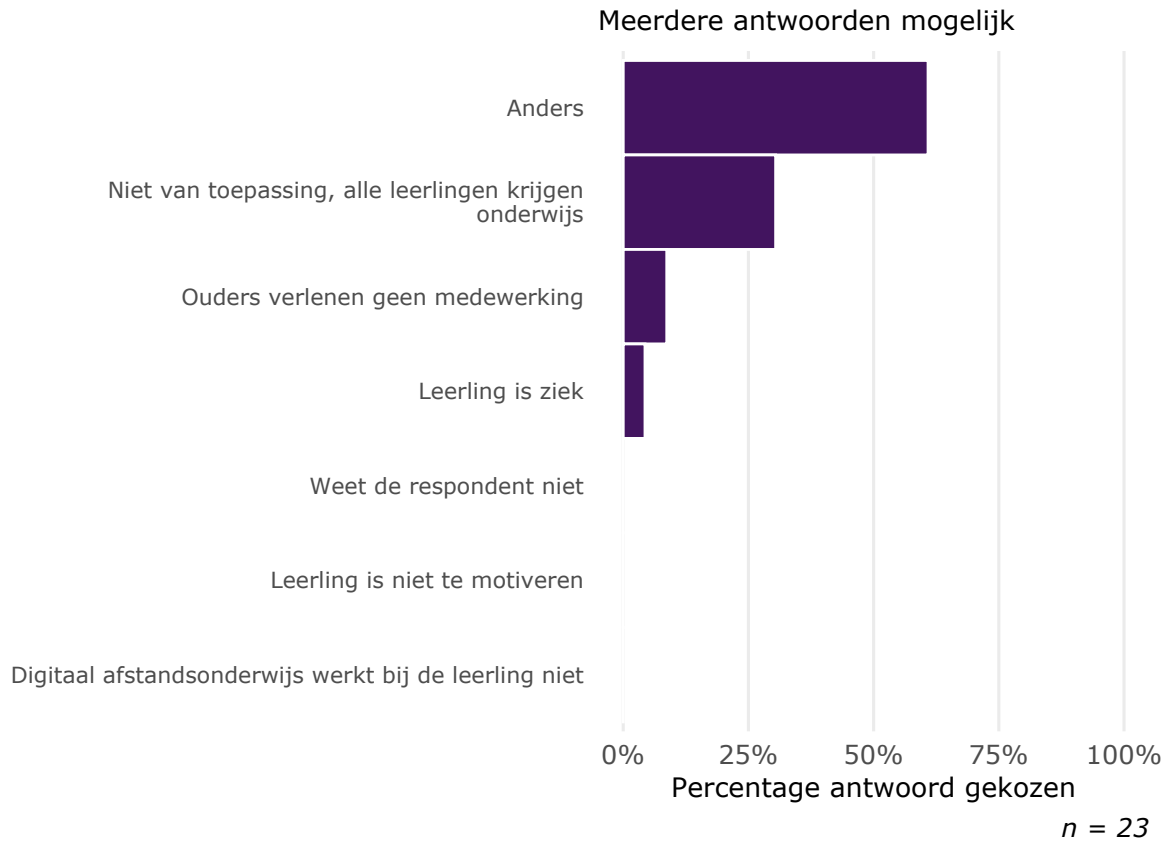
Als er leerlingen zijn die nog gedeeltelijk niet naar school komen, wat zijn hier de redenen voor?

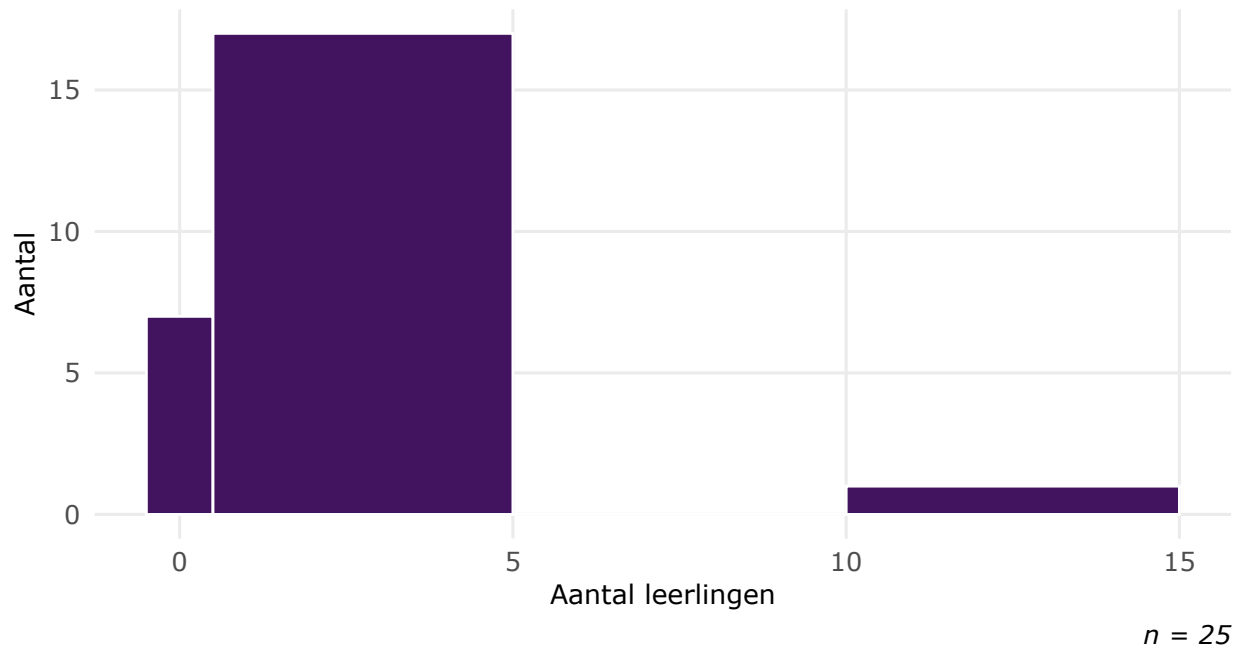
Hoeveel leerlingen hebben geen enkele vorm van onderwijs?

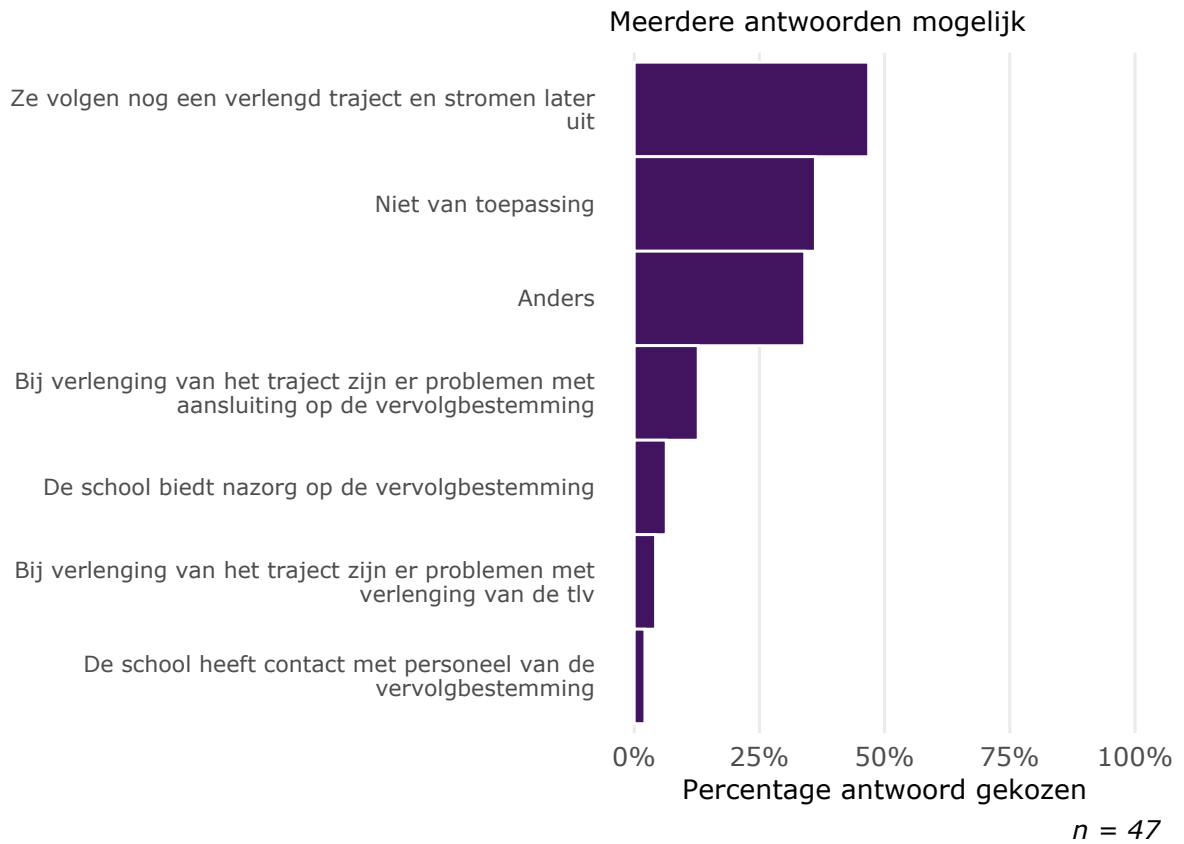
Als er leerlingen zijn die geen enkele vorm van onderwijs krijgen, wat zijn hier de redenen voor?

Bij hoeveel van deze leerlingen is de leerplichtambtenaar betrokken?

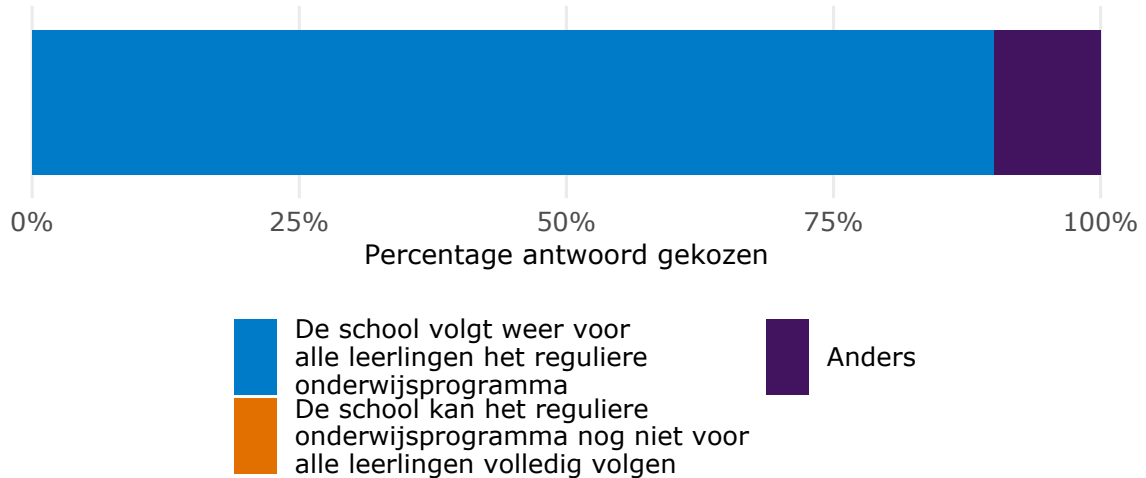

Zijn er bijzondere omstandigheden in het traject van schoolverlaters van schooljaar 2019/2020?

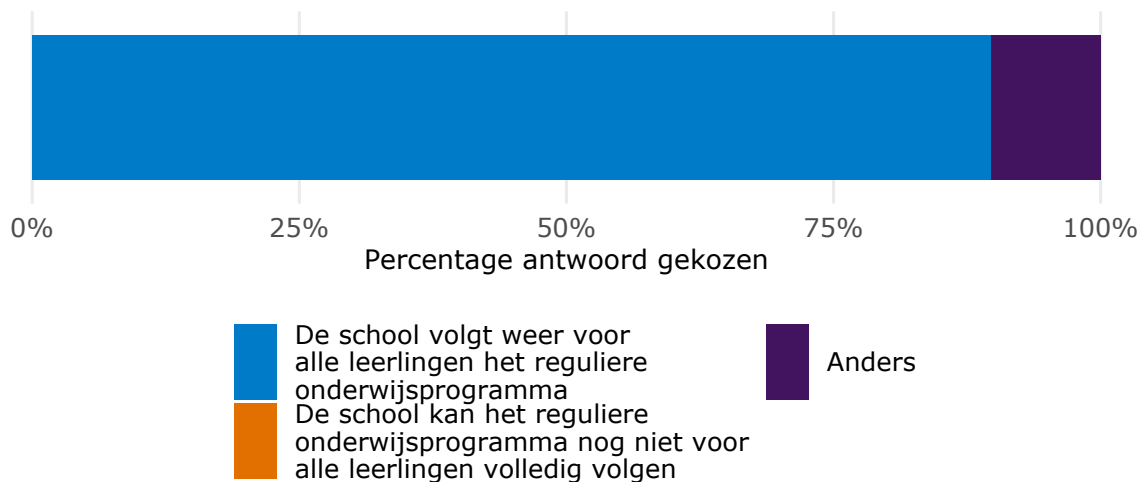
Onderwijsinhoud schooljaar 2020-2021

Hoe wordt de cognitieve onderwijsinhoud vanaf de start van het nieuwe schooljaar vormgegeven?

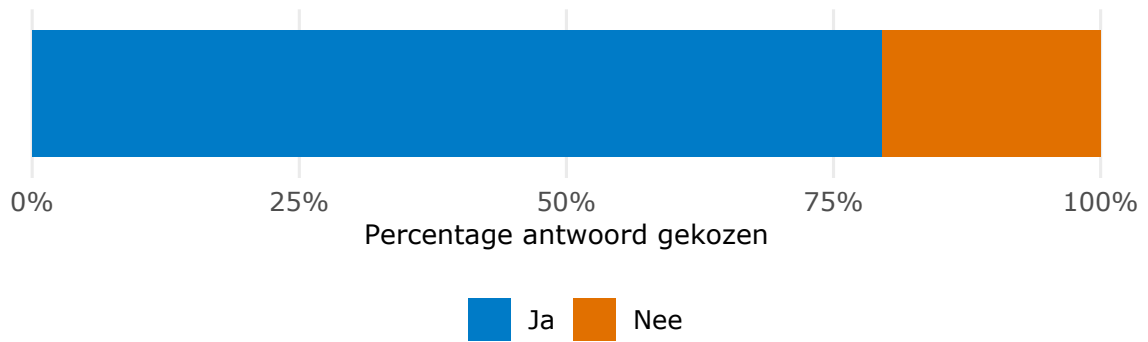
n = 50

Hoe wordt de sociale en emotionele onderwijsinhoud vanaf de start van het nieuwe schooljaar vormgegeven?

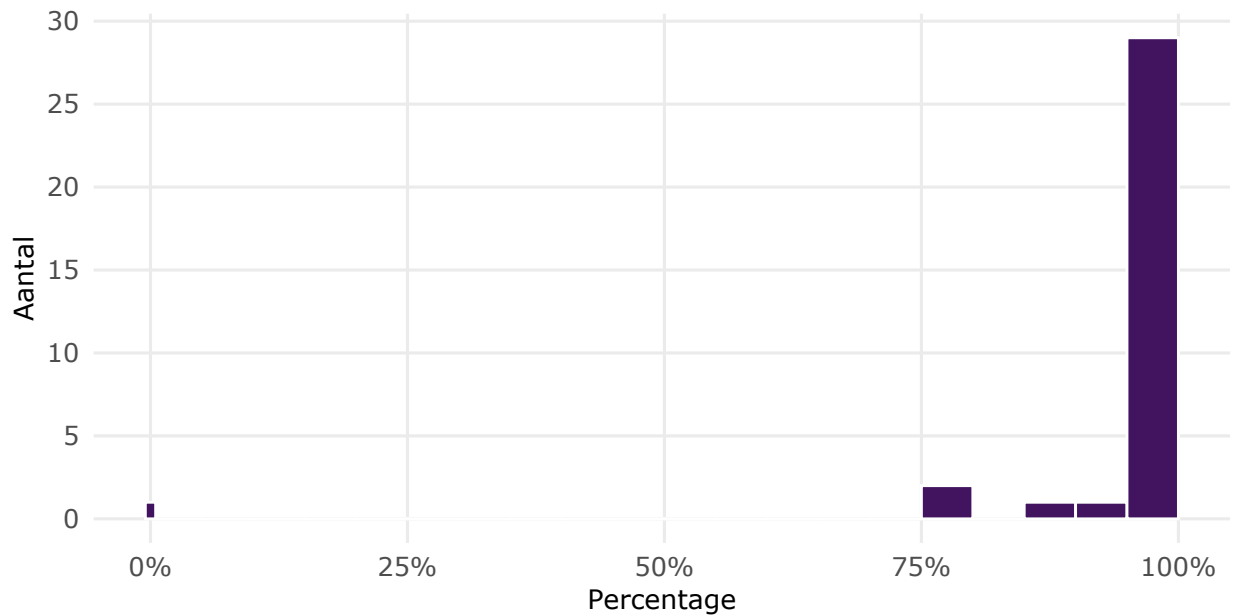
n = 49

Heeft de school de ontwikkeling van de leerlingen recent in kaart gebracht?

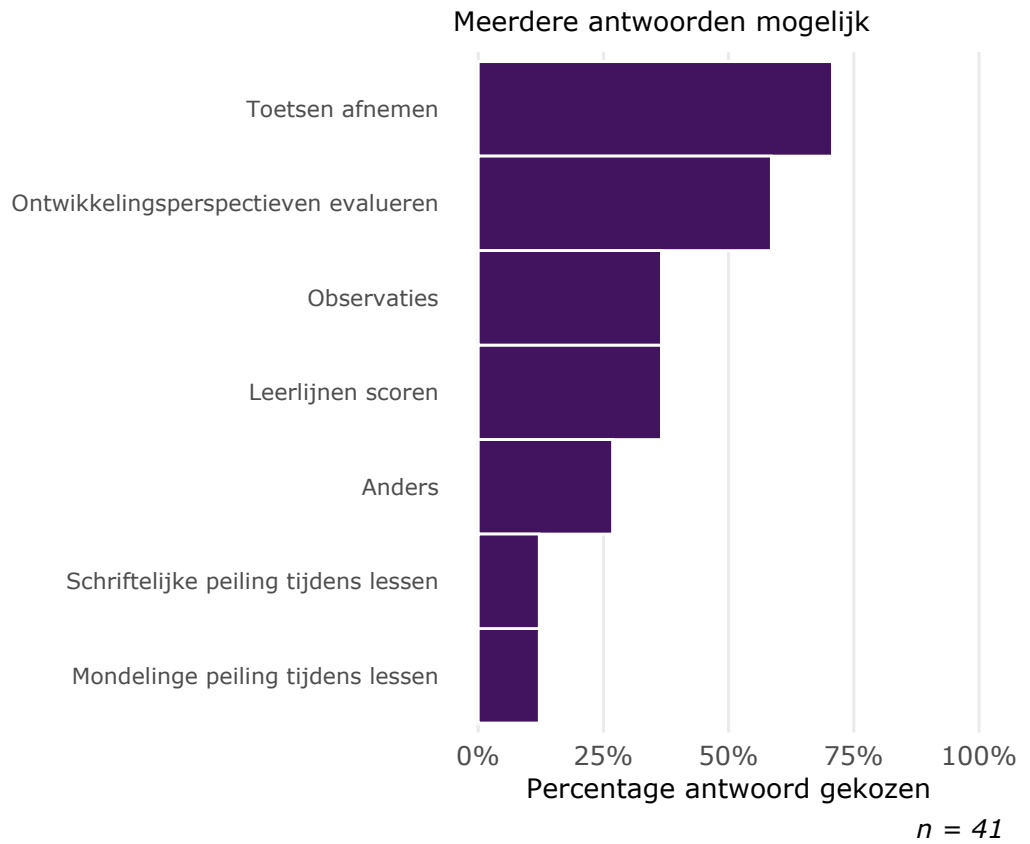
n = 49

Bij hoeveel procent van de leerlingen heeft de school de ontwikkeling van leerlingen recent in kaart gebracht?

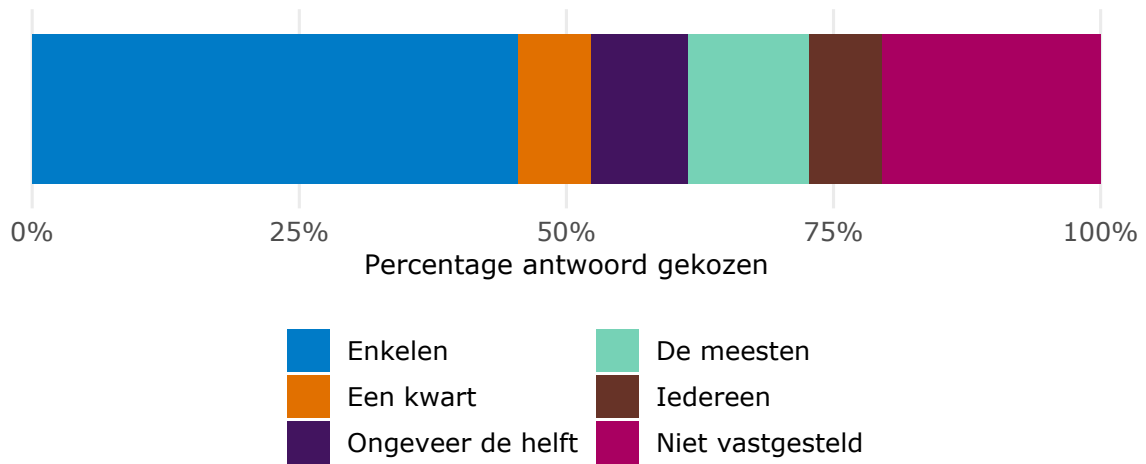

n = 34

Hoe heeft de school de ontwikkeling van leerlingen recent in kaart gebracht?

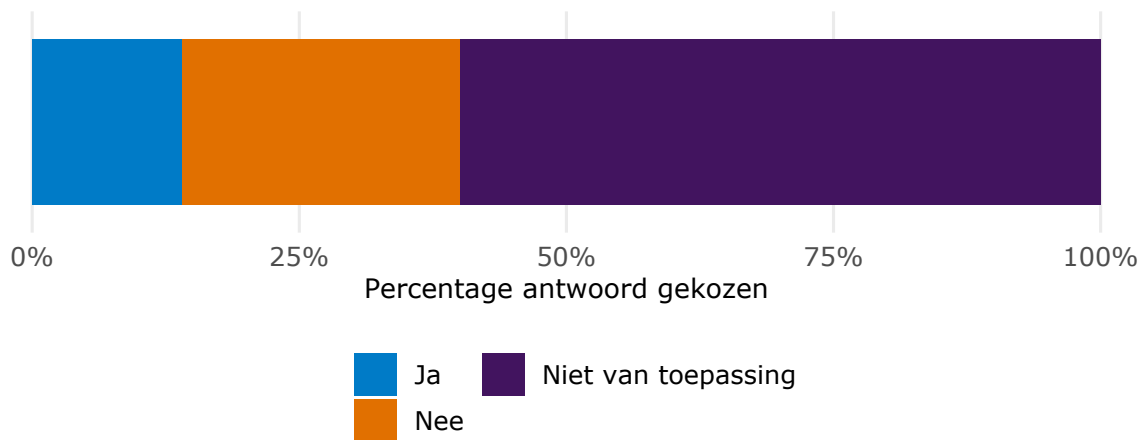

Heeft de school leerlingen die zich door de COVID-19-omstandigheden niet conform hun ontwikkelingsperspectief hebben kunnen ontwikkelen?

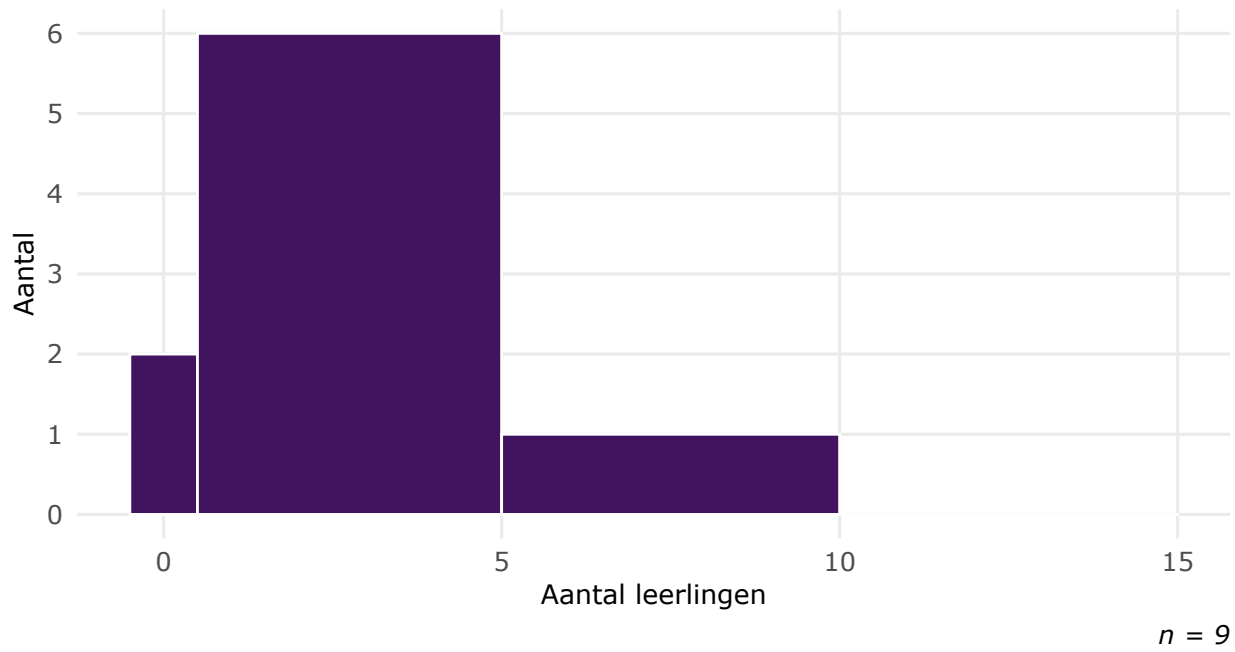
n = 44

Zijn er leerlingen blijven zitten?

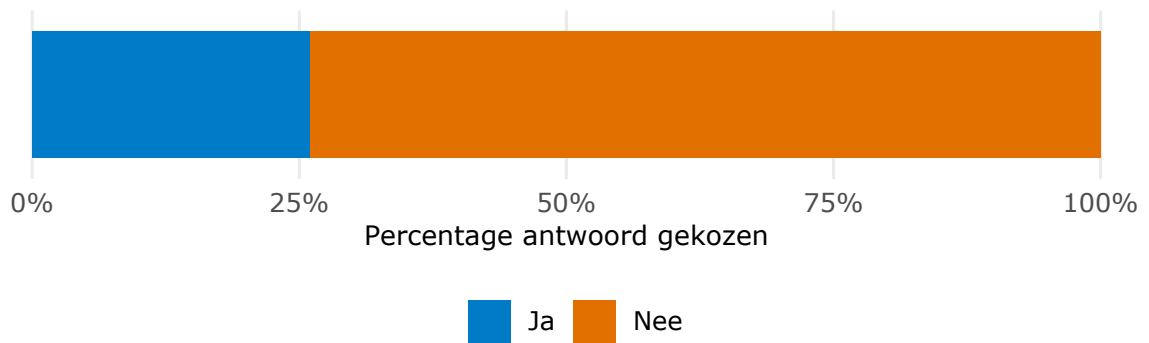

n = 50

Indien ja, hoeveel leerlingen bleven zitten?

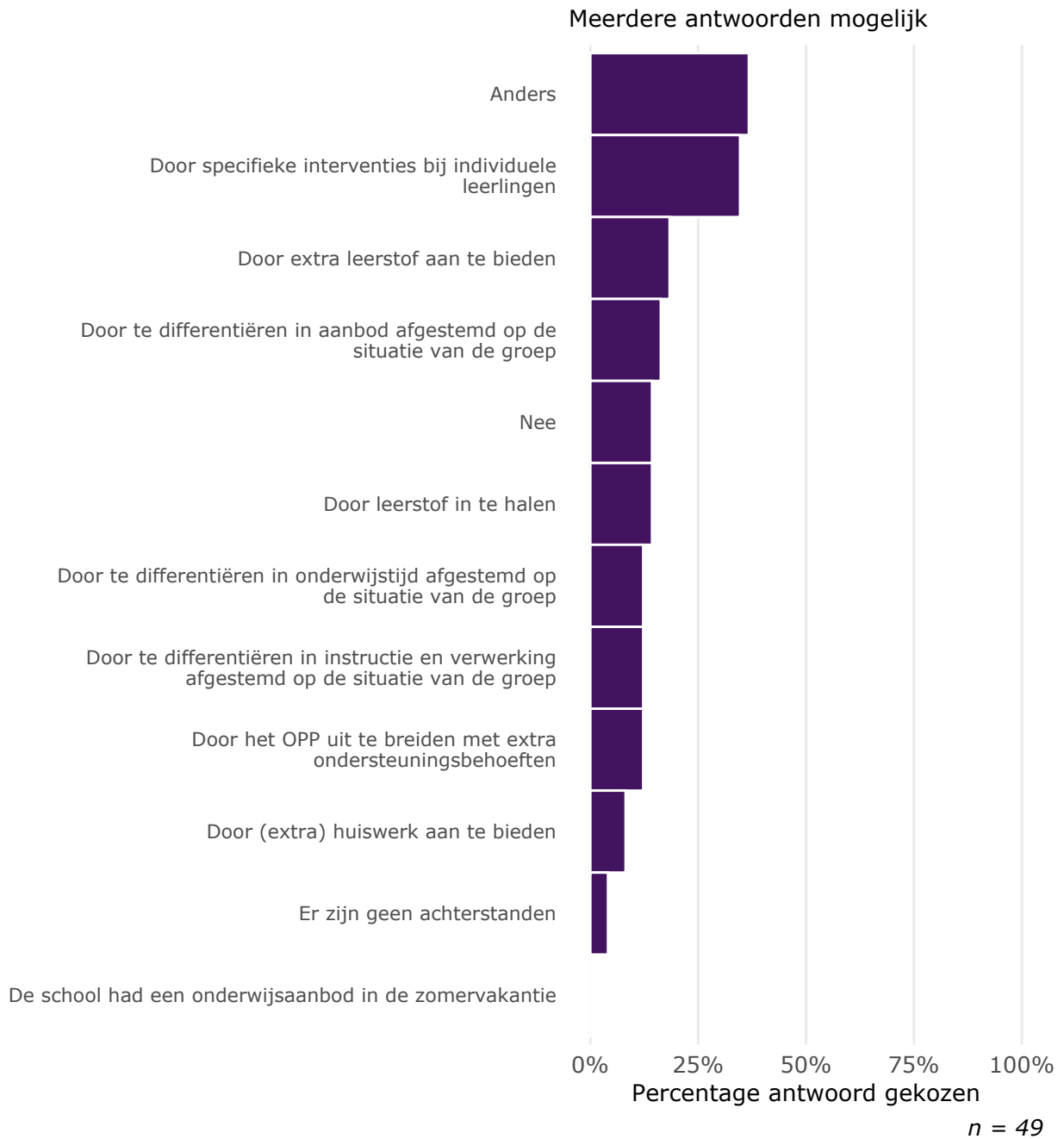

Heeft de school een aanvraag gedaan voor de subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's onderwijs 2020/2021?

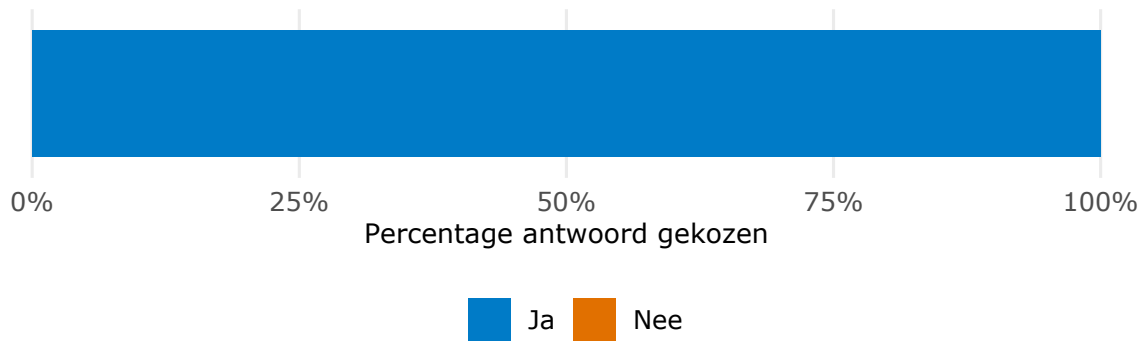

n = 50

Onderneemt de school acties om eventuele ontwikkelingsachterstand in te halen?

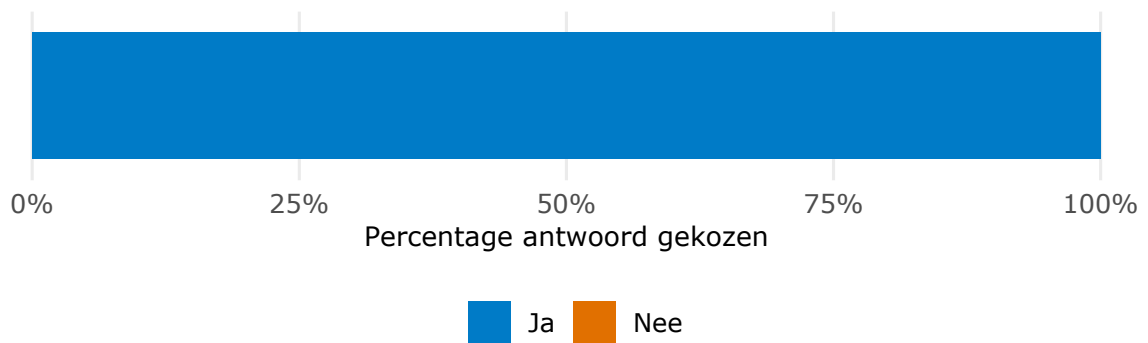

Wordt de cognitieve ontwikkeling van alle leerlingen weer op de gebruikelijke wijze gevolgd?

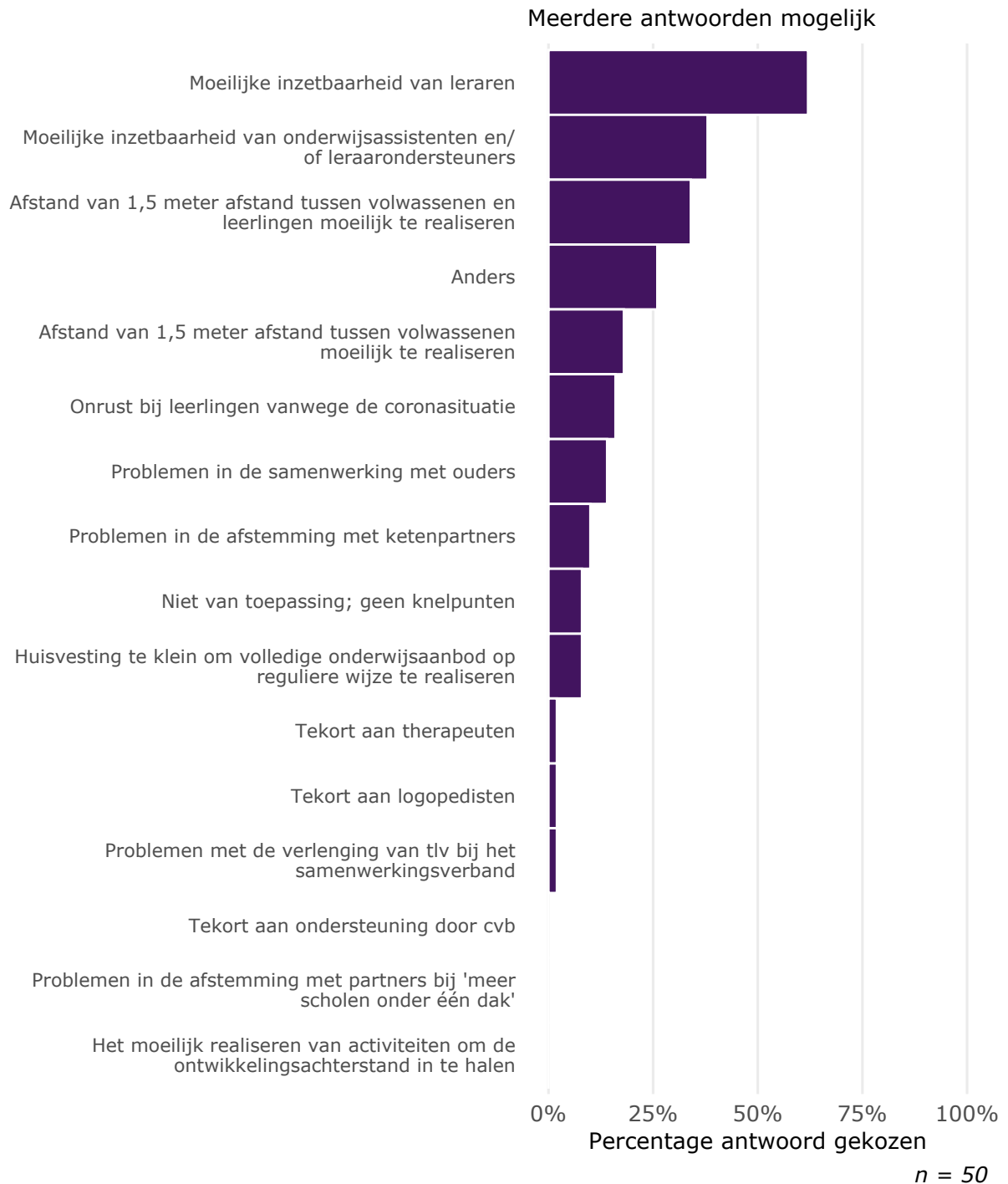
n = 48

Wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van alle leerlingen weer op de gebruikelijke wijze gevolgd?

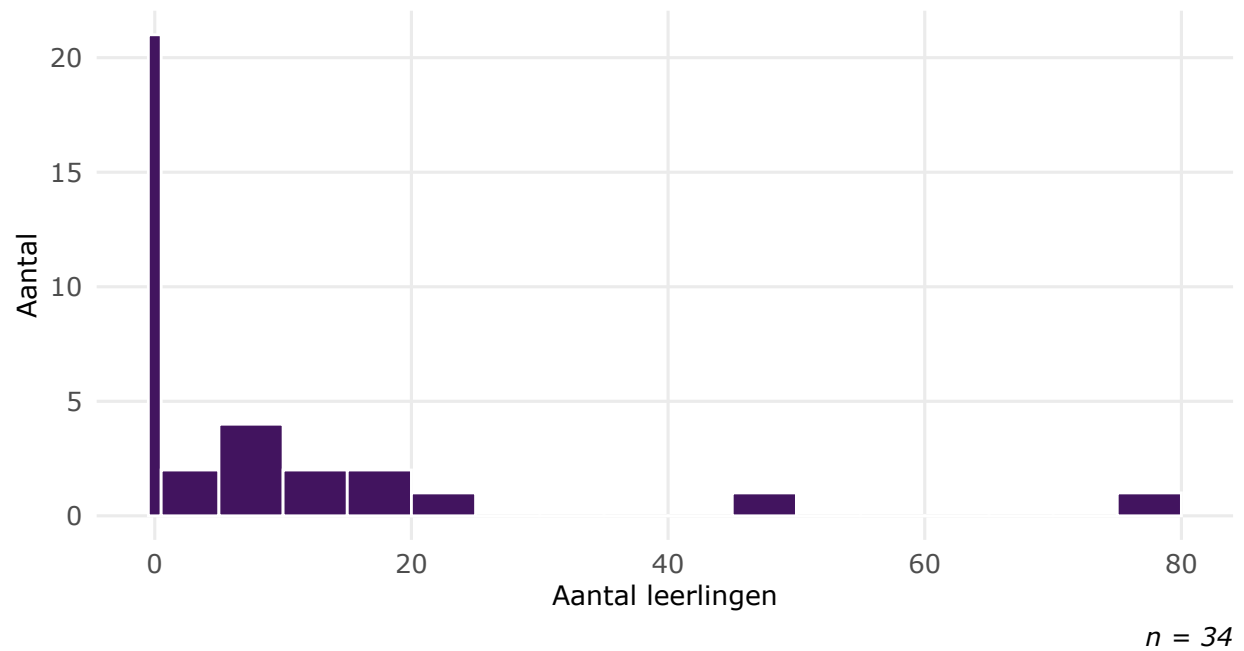
n = 49

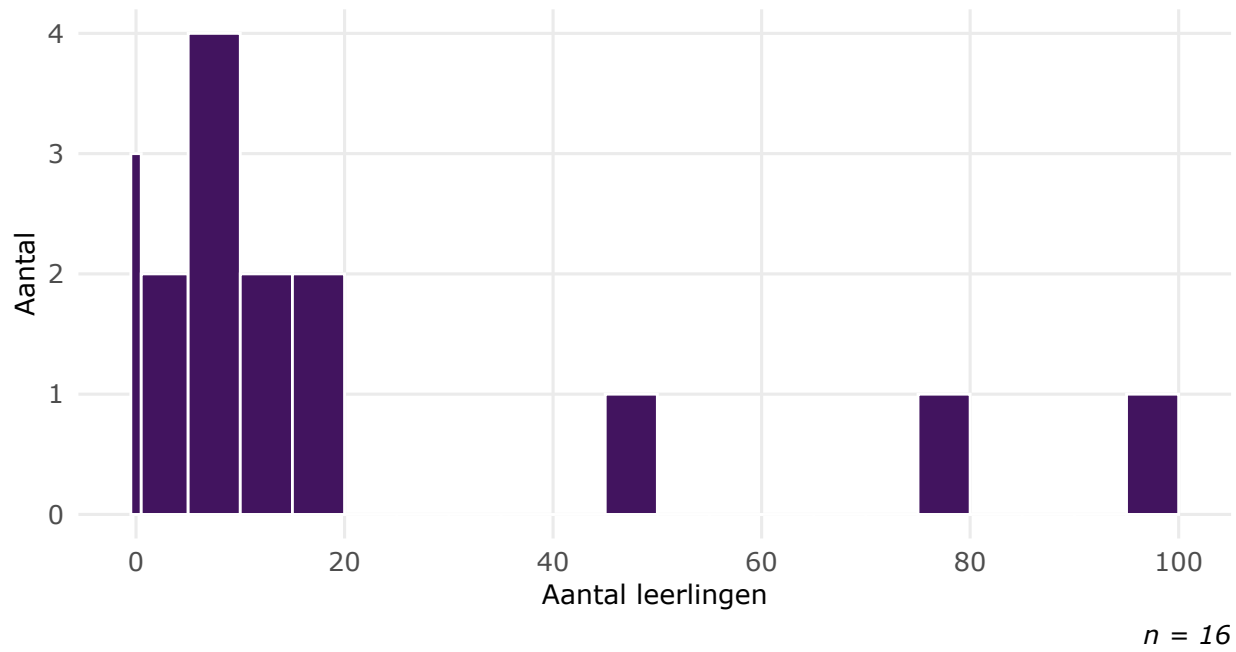
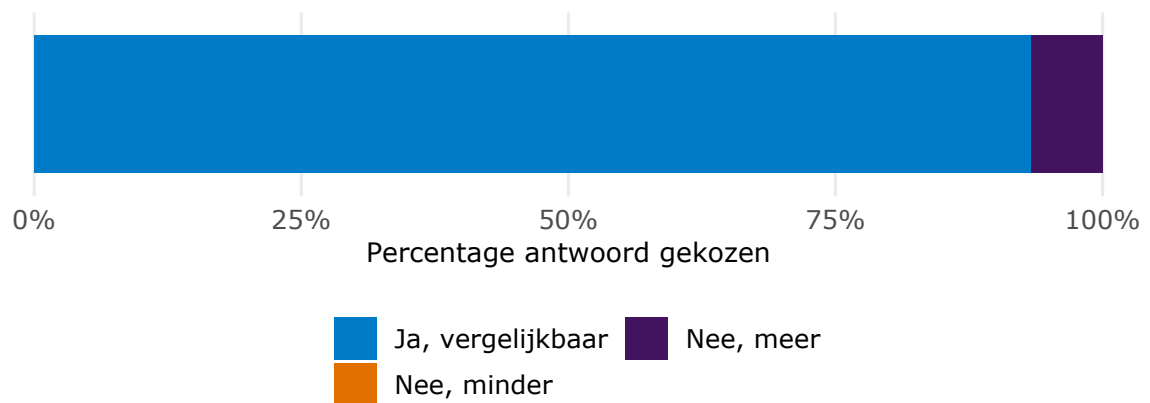
Ervaart de school knelpunten bij het verzorgen van onderwijs sinds de start van schooljaar 2020/2021?

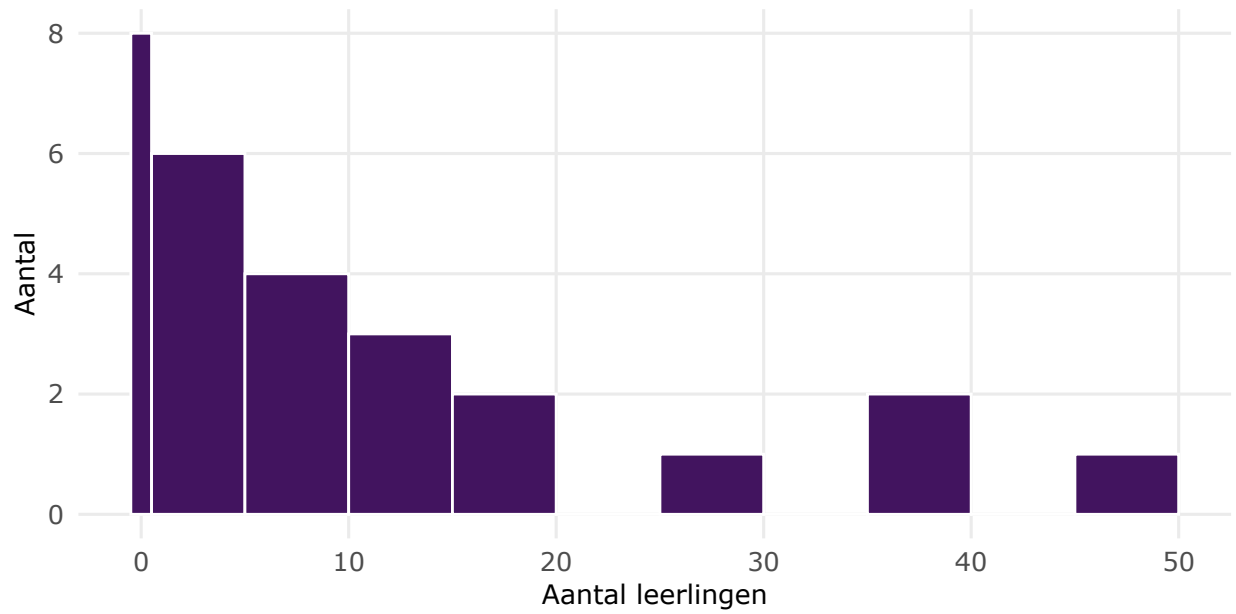

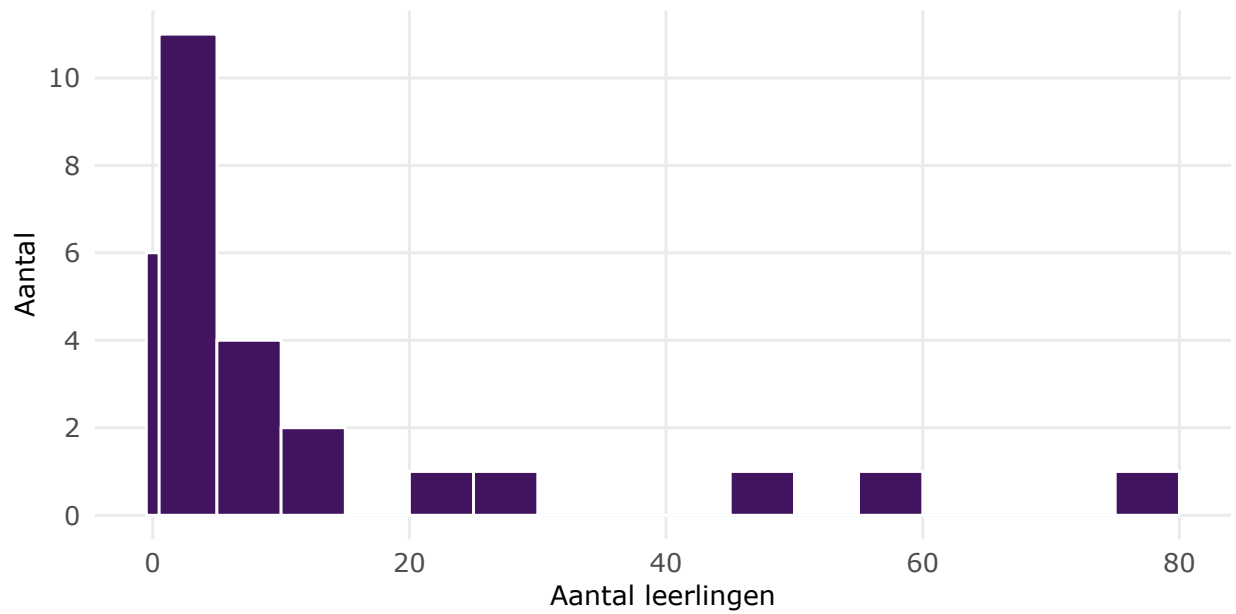
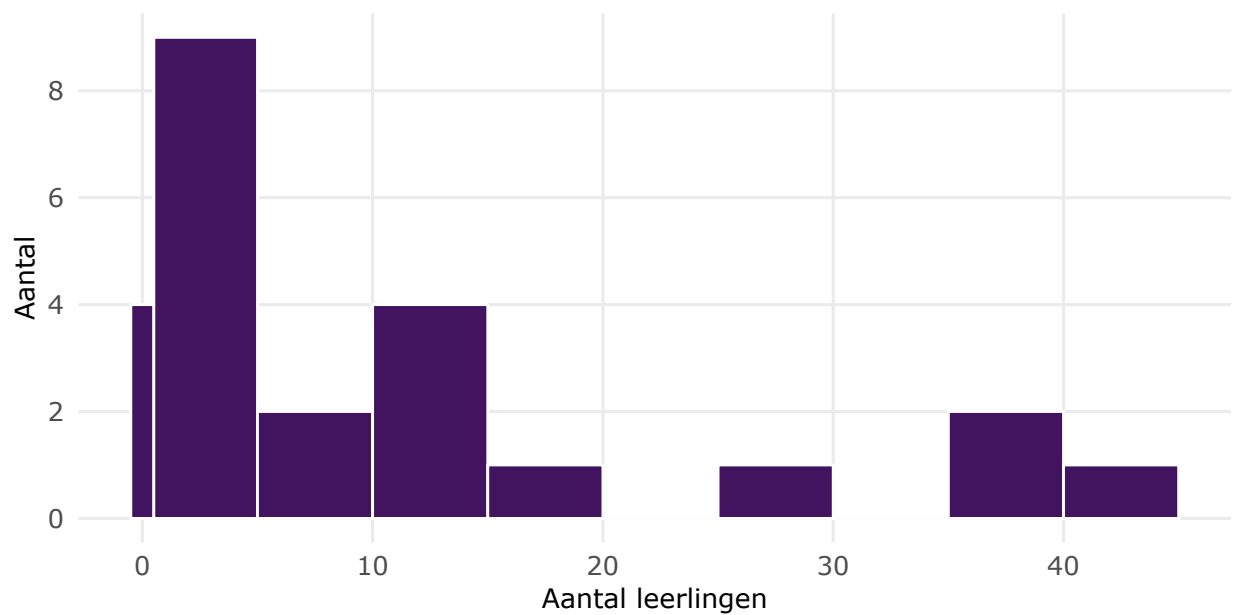
Examens

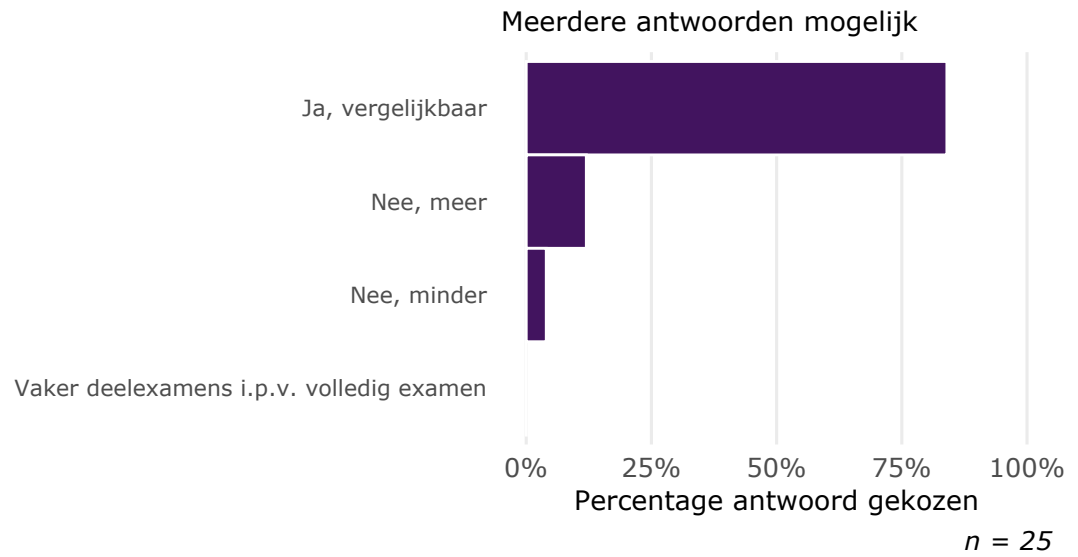
Hoeveel extranei examenkandidaten had de school in schooljaar 2019/2020?

Hoeveel extranei zijn geslaagd?**Is het aandeel geslaagden vergelijkbaar met andere (niet COVID-19-) jaren?**

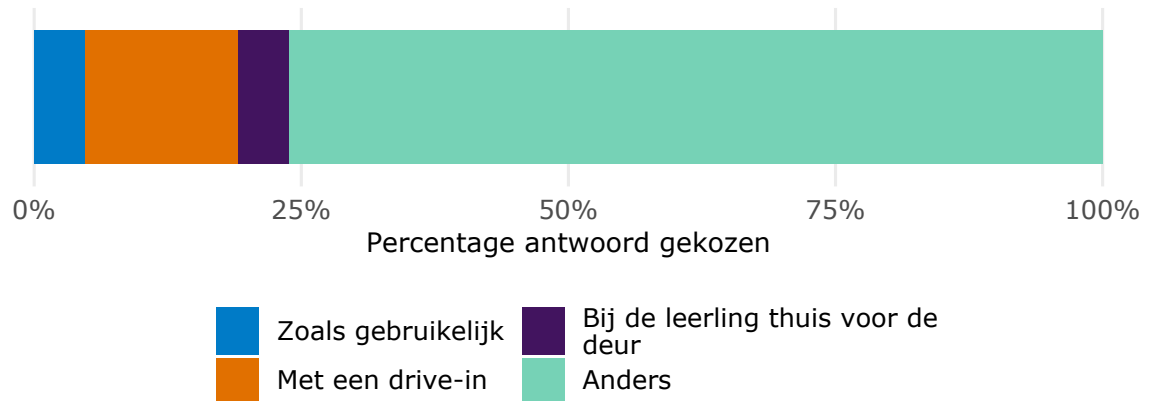
Hoeveel staatsexamenkandidaten had de school in schooljaar 2019/2020 voor een volledig examen? $n = 27$

Hoeveel staatsexamenkandidaten had de school in schooljaar 2019/2020 voor een deelexamen? $n = 28$ **Hoeveel staatsexamenkandidaten zijn geslaagd voor een volledig examen?** $n = 24$

Is het aandeel geslaagden vergelijkbaar met andere (niet COVID-19-) jaren?

Diploma-uitreiking

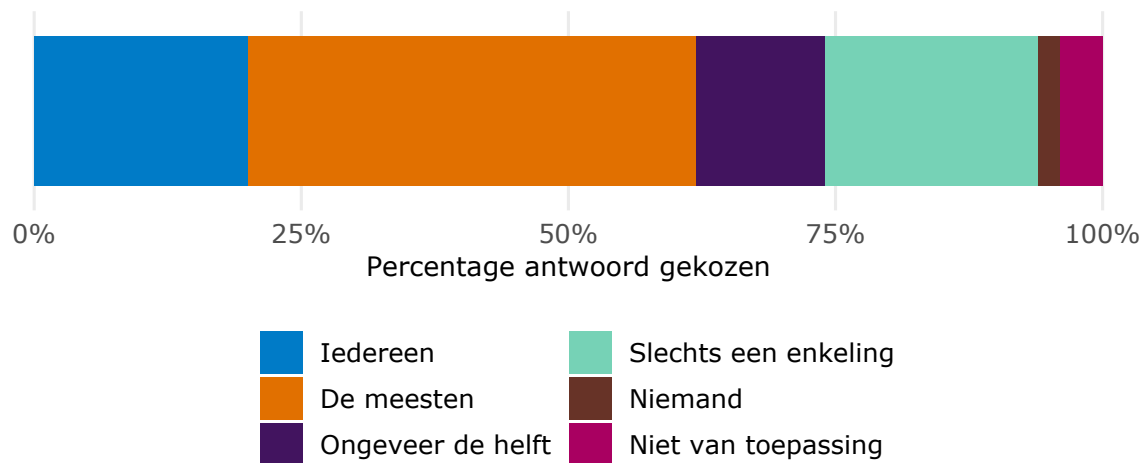
Hoe heeft de school de diploma-uitreiking georganiseerd?

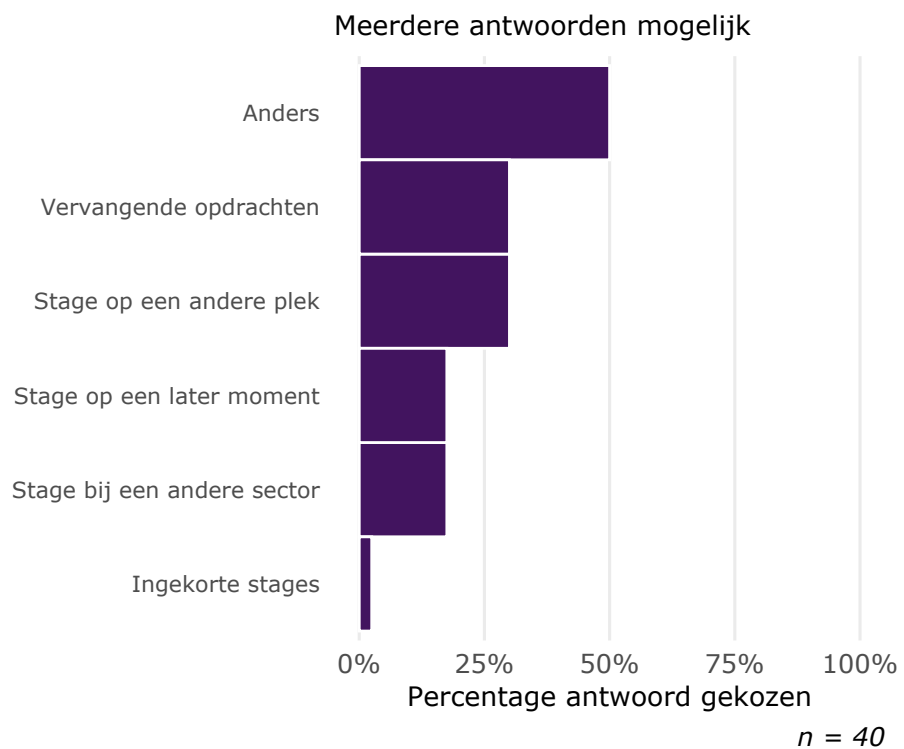
n = 42

Stages

Kunnen de leerlingen weer stages volgen?

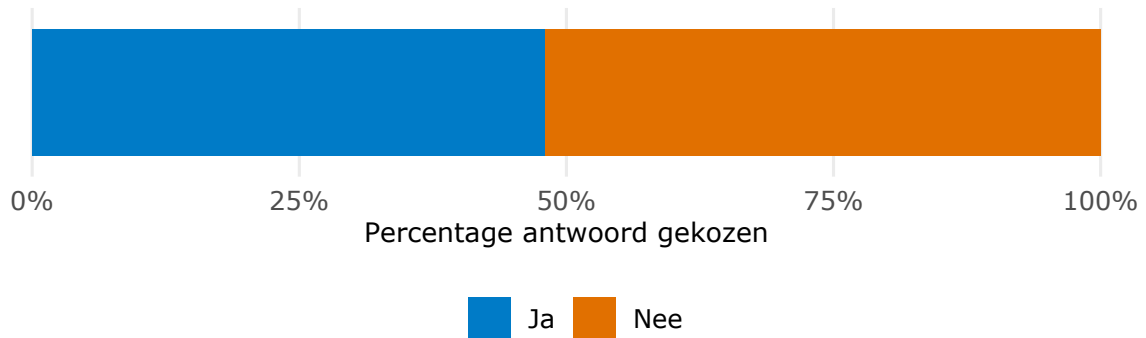

n = 50

Wanneer stages nog altijd niet kunnen doorgaan, wat zijn dan de alternatieven?

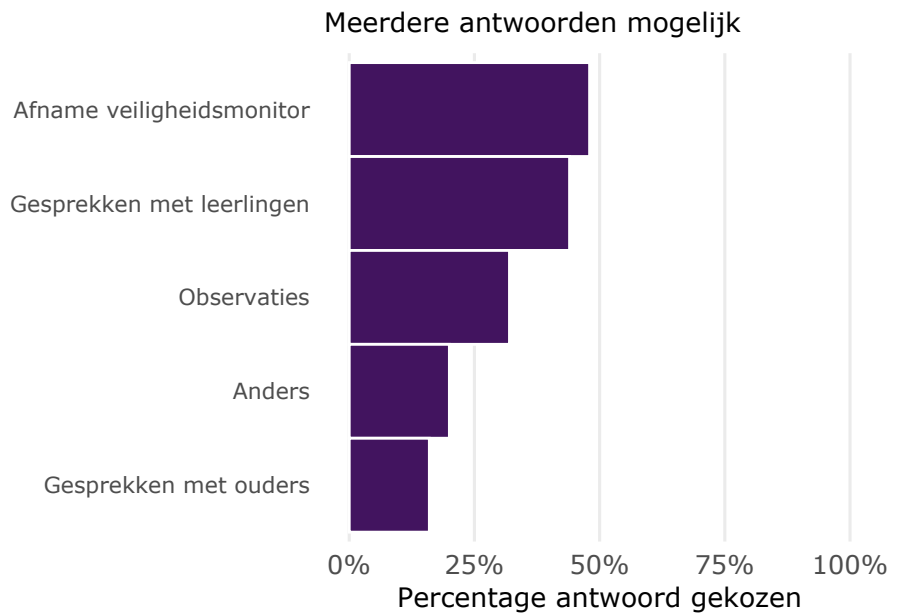
Veiligheidsbeleving

Heeft de school de actuele veiligheidsbeleving van de leerlingen in beeld gebracht?

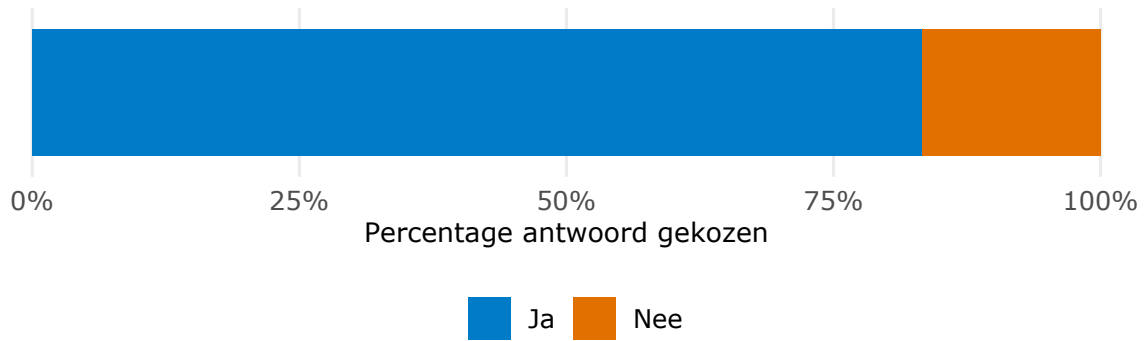
n = 50

Hoe heeft de school de actuele veiligheidsbeleving van de leerlingen in beeld gebracht?

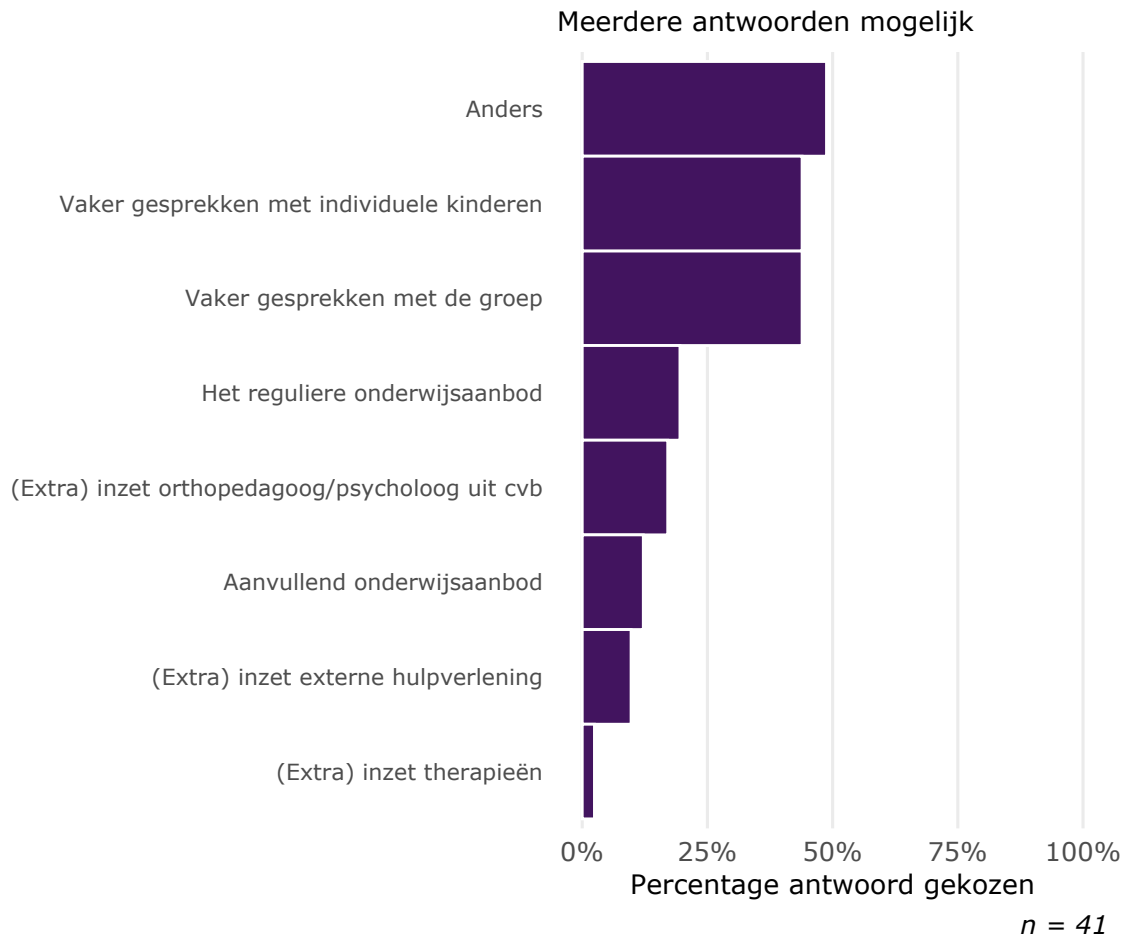

n = 25

Onderneemt de school acties om de veiligheidsbeleving van de leerlingen te verbeteren?

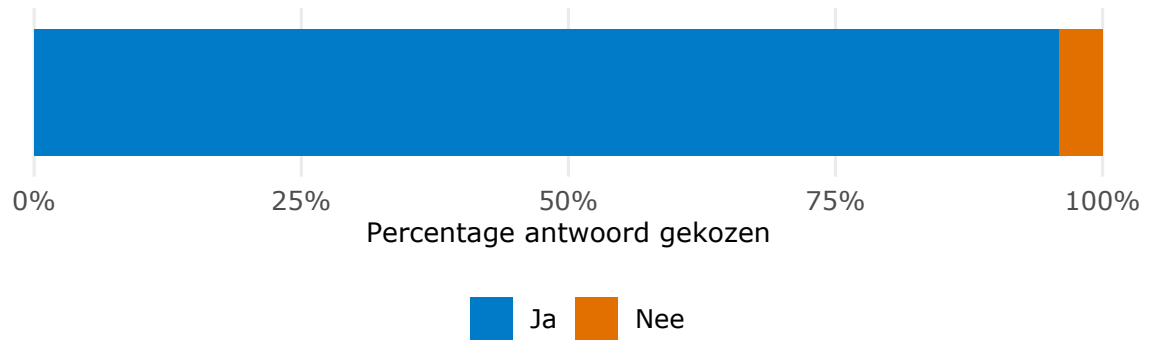

n = 48

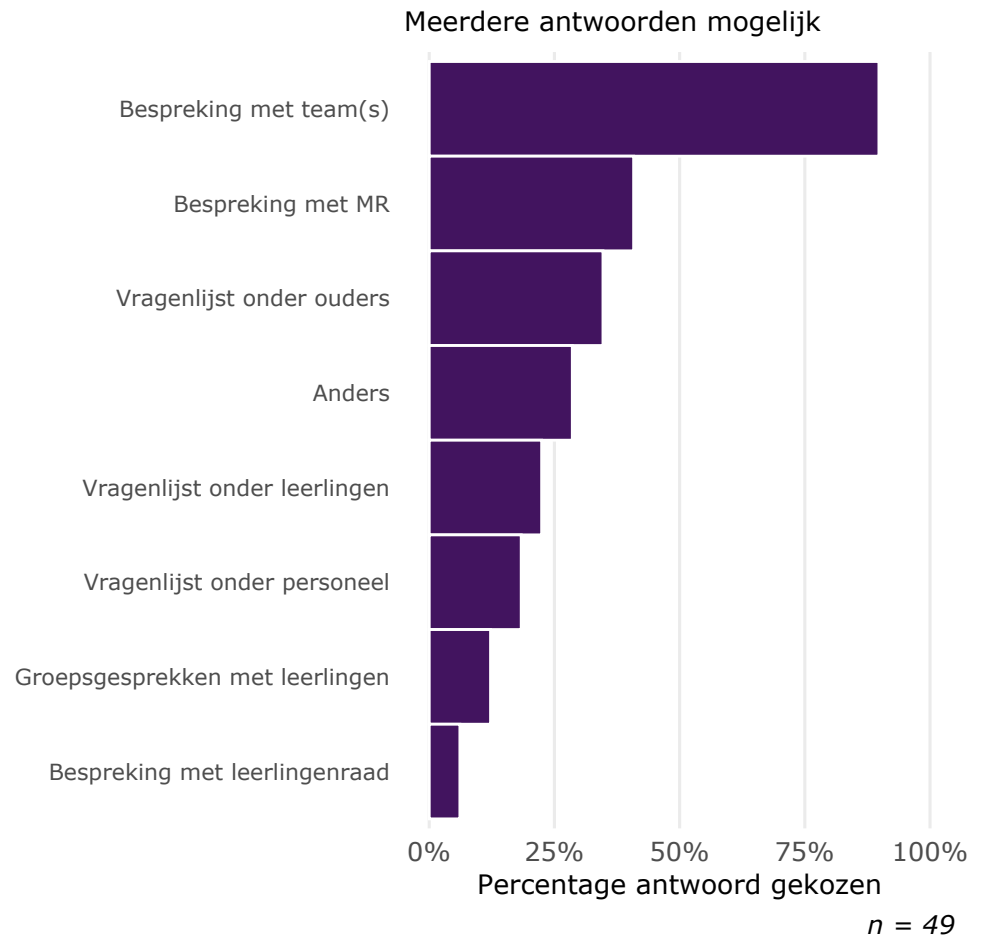
Op welke manier onderneemt de school acties om de veiligheidsbeleving van de leerlingen te verbeteren?

Evaluatie en verworvenheden

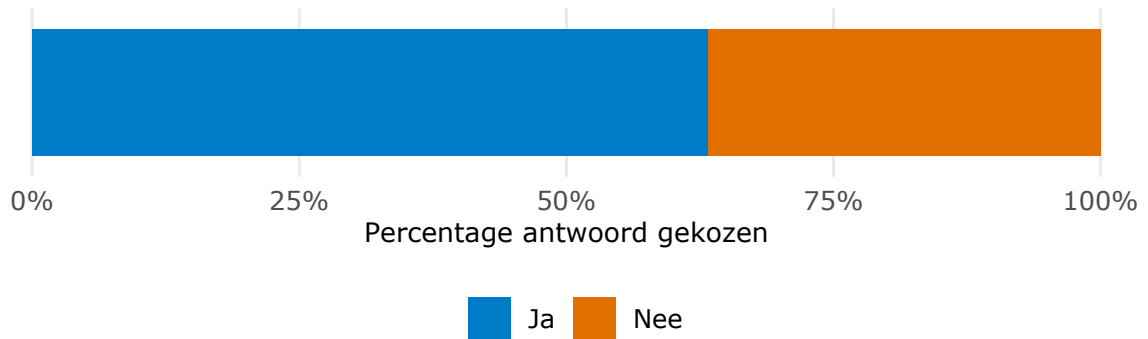
Heeft de school het onderwijs zoals verzorgd in de COVID-19-periode geëvalueerd?

n = 49

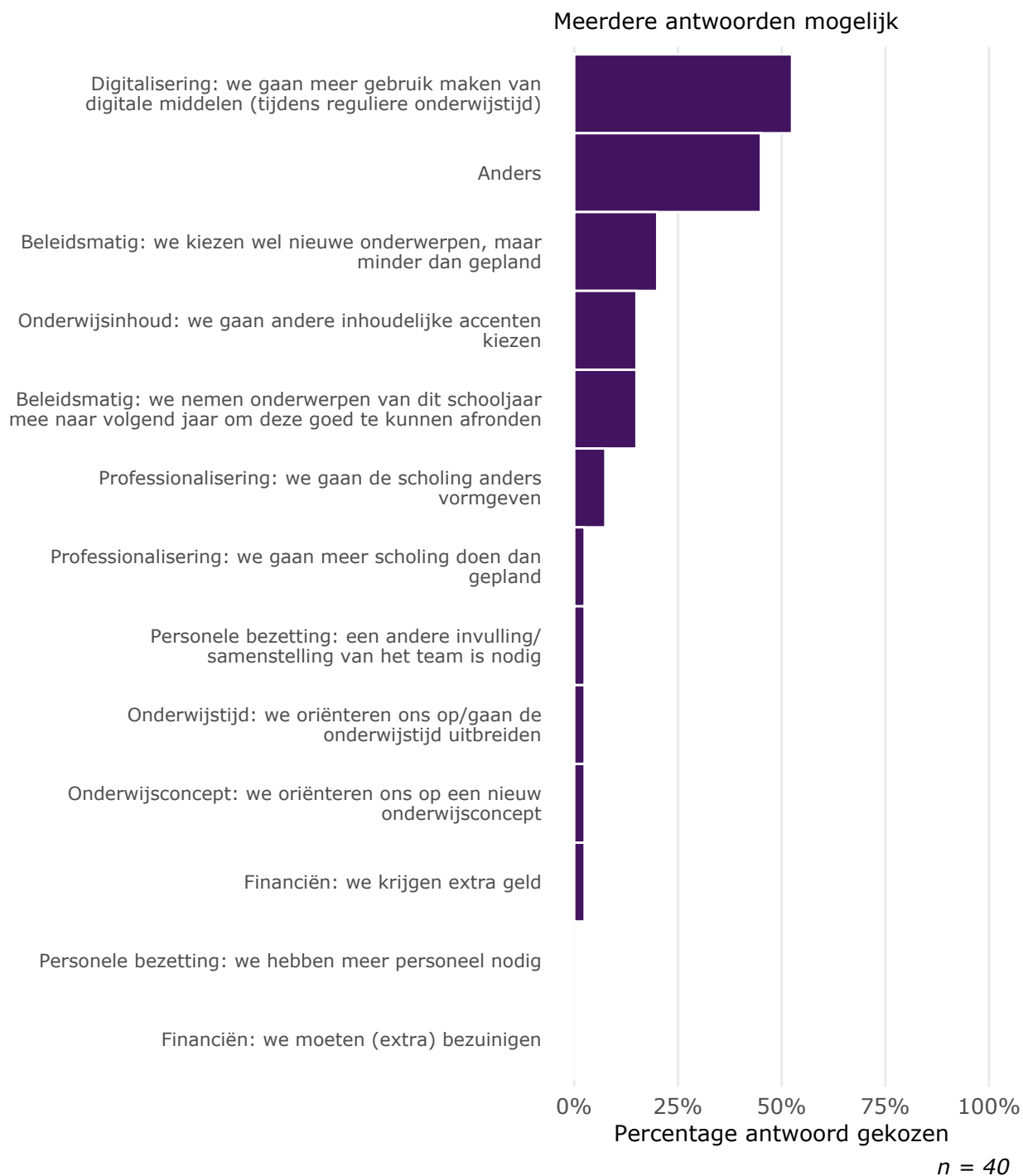
Hoe heeft de school het onderwijs zoals verzorgd in de COVID-19-periode geëvalueerd?

Leidt de evaluatie tot verbeter-/ontwikkelacties voor de (meer) jaarplannen van de school?

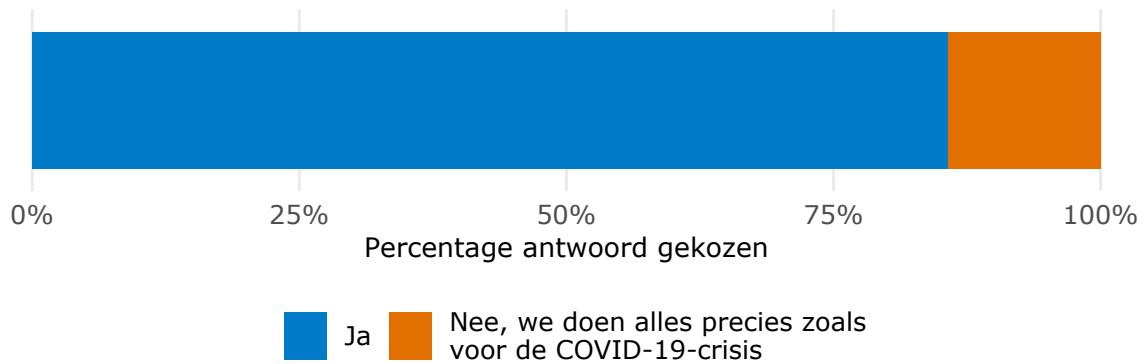

n = 49

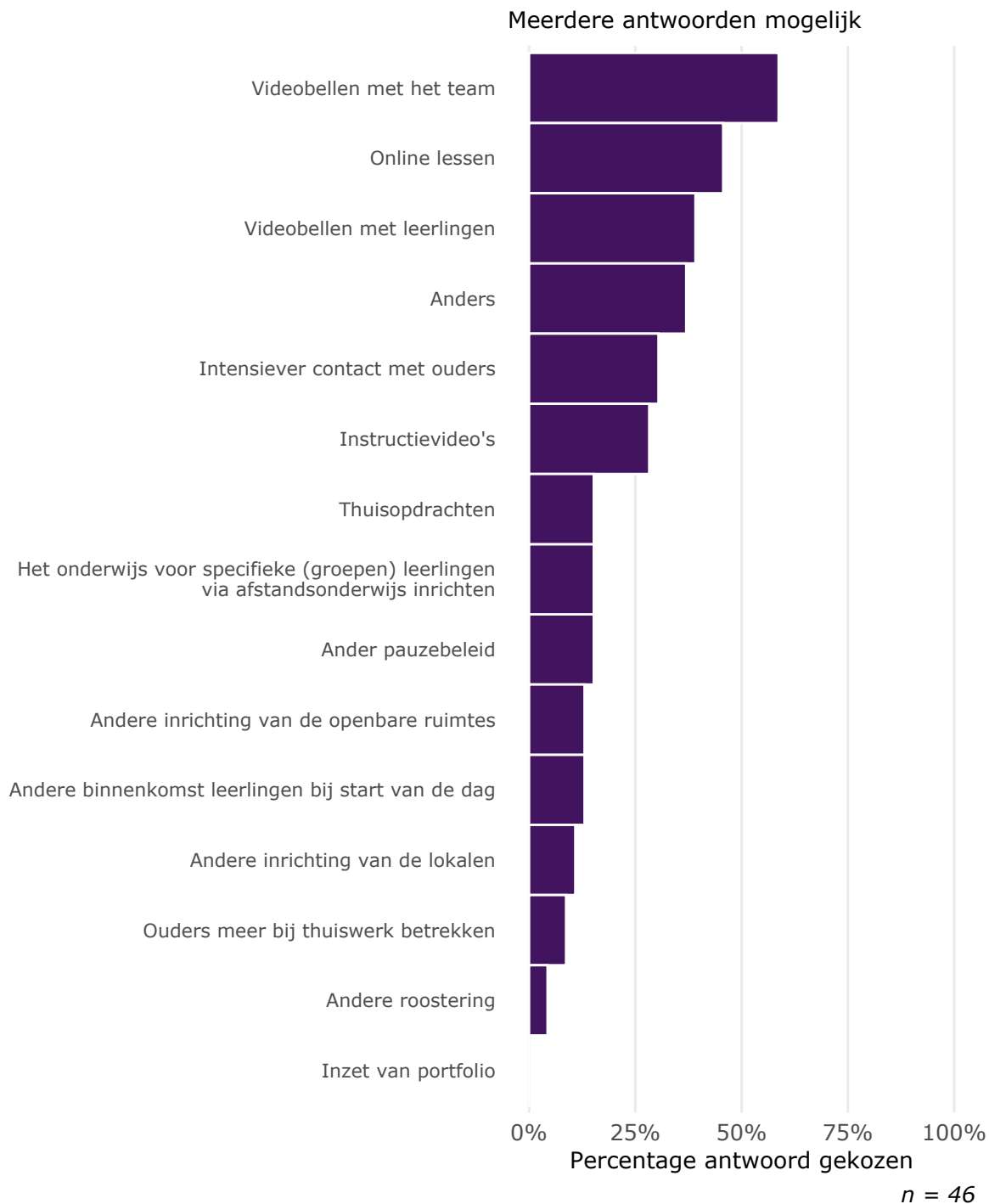
Op welke terreinen verwacht de school de plannen te wijzigen?

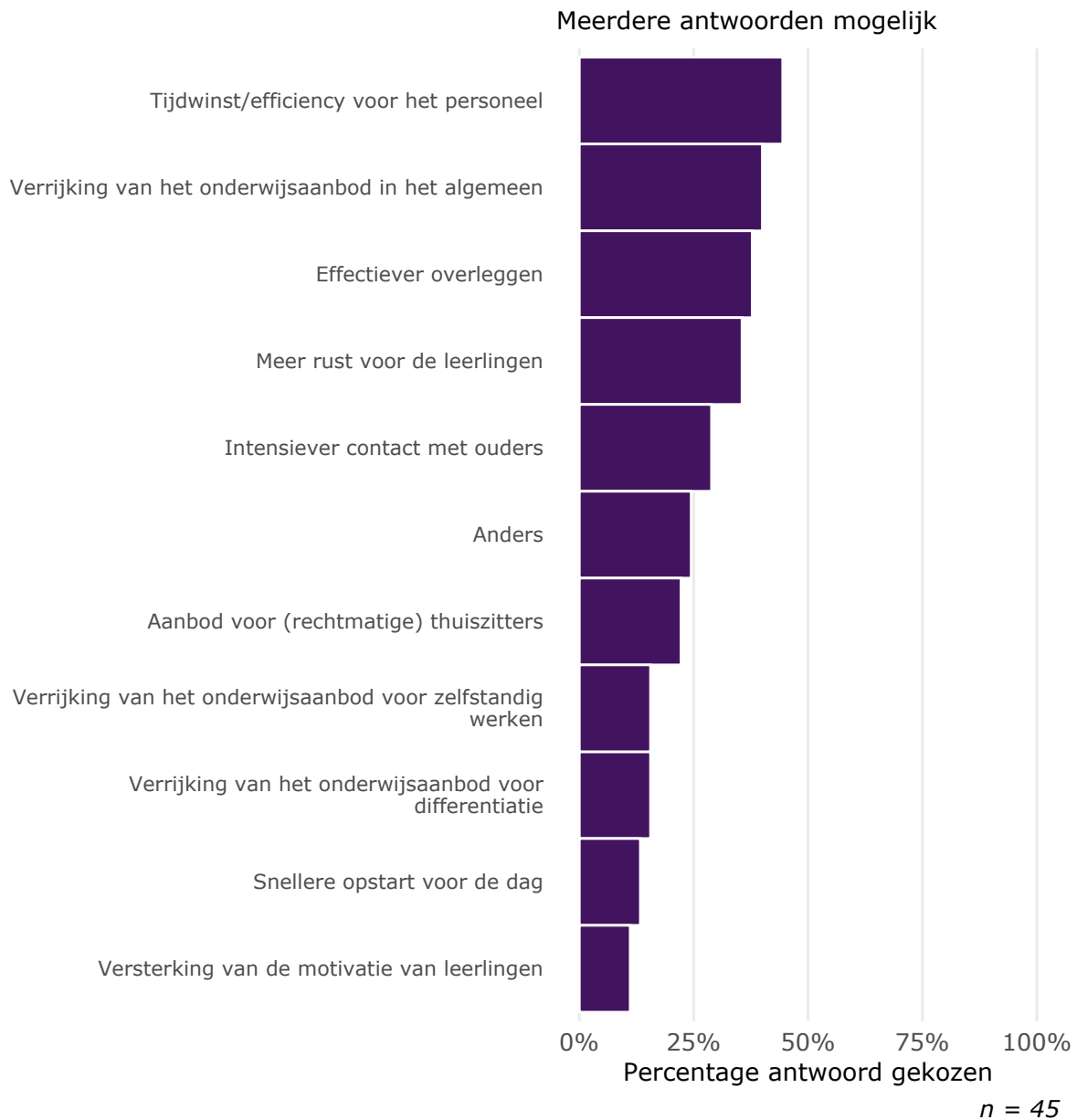

Zet de school dit schooljaar (digitale en/of andere) toepassingen die in de afgelopen tijd nieuw verworven zijn breder in?

n = 49

Welke (digitale en/of andere) toepassingen die in de afgelopen tijd nieuw verworven zijn zet de school dit schooljaar breder in?

Welke doelen bereikt de school met de nieuwe verworvenheden?

Terugkoppeling

Had de school baat bij de terugkoppeling van de tweede belronde op de website van de inspectie?

